

prosvetni delavec

BRANKO HOFMAN

Manuskript nedokončane drame

PROLOG, ki pove, kar sicer vemo, pa ne smemo pozabiti:

Nacionalni prazniki so večinoma vezani na prelomne zgodovinske dogodke, na zmagovalstvo in bitke pod geslom 'aut vicere aut mori', na deklaracije o neodvisnosti, na padec Bastilje, na revolucije, ki so s svojimi ideali vred potonile v dogmatičnem močvirju, in na vse tiste krvave rihte, ki jih je ideološka indoktrinacija povzdignila v mitologijo. Ta praznovanja se prepletajo z imeni slavnih dinastij, vojskovedij, politikov, ideologov in prevratnikov. Podobna so gledališki predstavi, ki skuša z rompomom in razkošno scenografijo prikriti, da je gledališče politika.

Slovinci smo najbrž edini, ki smo si izbrali nesrečnega pesnika za simbol svoje nacionalne identitete in razglasili dan njegove smrti za praznik slovenske kulture.

Ne brez razloga in ne samo zato, ker je bil dr. France Prešeren velik pesnik, ki se je iz naše paverske raje povzpela med duhovne aristokrate evropske literature 19. stoletja, temveč tudi zato, ker je s svojo poezijo dokončno urdnil, modificiral in potrdil resnico, da je jezik tista kohezivna

sila, ki nas je narodnostno ohranila, duhovno oblikovala in popeljala iz anonimnosti v svet.

PRVO DEJANJE, ki nam razkrije moč pisane besede:

Zgodovina nam ni bila nikoli naklonjena. Tisočletje in več smo bili izpostavljeni tujim valptom in revščini. Kmečki punti so bili obupni poskusi, da bi se rešili najhujšega. Pa smo padli še v globlje brezno.

Ves zanos, vsa prizadevanja in hrepenenja so se nam sprevačala v pritlehno slo po golem preživetju. Pa še ta sla bi bržčas usahnila, če se ne bi hranila iz čudežnih vrečev rodovne zavešči. In tako smo osvetljeni z brilvko tesnobe dolga stletja stali v preddverju zgodovine in vztrajali zgolj zato, ker smo verjeli, da nisto malo, kar smo, ni zamenljivo z ničimer, kar tujstvo ponuja. Jezik, ki nas je ločeval od drugih, je bil asimilacijska bariera in hkrati obrambni okop naše samobitnosti; s trdoživo vztrajnostjo nas je pripeljal skozi notranje labirinte ljudske ustvarjalnosti do prve natisnjene knjige.

Primož Trubar, 'Rodoljub ilirski', nas je s Catechismusom in Abecedarijem potegnil iz srednjeveških mračnin v svet evropske puntarske misli in nam razkril,

da ni književnost samo duhovna stvaritev, temveč tudi dejanje z bolj ali manj razvidnimi političnimi razsežnostmi.

DRUGO DEJANJE, v katerem se književnost zave svojih korenin:

Zgodovine ne oblikujejo zgolj velika dejanja, apokaliptična nasilja in prevratne ideje, temveč tudi velike iluzije. Nam jo je dala književnost. Skozi stoletja smo jo povzdigovali v nekakšen identifikacijski medij slovenstva, in to se nam otepa še danes. Ta ponazoritev je figurativna, za zgodovino le pogojno veljavna, a interpretacijsko dovolj ilustrativna, da nam lahko pomaga, ko skušamo določiti vlogo, ki jo je imela slovenska književnost v naši preteklosti.

Trubarjeva reformacijska beseda, ki je dejavno posegla v družbeno dogajanje na Slovenskem, je prinesla spoznanje, da je knjiga zakladnica duha, a hkrati tudi smodnišnica, ki zlahka požene puntarsko rajo pred grajska obzidja. Z opismenjenjem je dobivala knjiga večjo in širšo veljavo, z njo pa tudi pisatelji, ki so prezirano in zapostavljeno slovensko presajali v knjižni jezik. Literatura se je izza samostanskih in grajskih zidov selila in posvetne nižine, vse bliže tlačanom, ki so jim bile namenjene 'bratovske buk-

Med drugim preberite

- ZARADI NEURESNIČENIH OBLJUB SPET NEZADOVOLJSTVO V ŠOLAH, str. 2
- VRNITEV H GIMNAZIJI IN K DELITVI STROKOVNEGA ŠOLSTVA, str. 3
- GIMNAZIJA ZAHTEVA NE LE IME, TEMVEČ TUDI NOV PROGRAM, str. 3
- UČENCI V POLITIČNEM PLURALIZMU, str. 4
- ŠOLSKA ORGANIZIRANOST IZ DVEH ZORNIH KOTOV, str. 4
- OTROŠKA VLADAVINA PO CORSINIJEVO, str. 5
- PET MINUT ZA USTVARJALNOST, str. 8

vice ino kratkočasne pergode' in kar je bilo še podobnega. Pisali so jih tisti, ki jim je bila slovensčina materni jezik. In naj so s pisanjem budili upanje ali malo-dušje, naj so pridigali vdanost ali razglašali puntarstvo, naj so šolmostrsko poučevali ali prosvetljijsko vzgajali - vse, kar so imeli povedati, so povedali z domačo besedo, razumljivo, prežeto s skrbjo za slovenstvo in njegovo usodo. Zdi se skoraj logično, da je narod, ki ni imel ne plemstva, ne purgarjev, ne možnosti za državotvorno uveljavljanje svoje identitete, izbral literaturo za svoje duhovno zastopstvo, pisatelje pa okinčal z insignijami moralne moči in veljave.

Pot, ki jo je prehodila slovenska književnost od Trubarjevega reformatorstva do domačijske samozadostnosti, je trajala nekaj stoletij. Literarna zgodovina ve povedati, da še zdaleč ni bila tako romantična, kot je videti skozi domoljubne naočnike. Sicer ji ne odreka zaslug pri utrjevanju slovenske nacionalne zavesti in tudi ne vpliva, ki ga je imela na narodnostno in socialno življenje Slovencev, vendar pa njena literarna zapuščina - razen nekaj izjem - ni ne tako pomembna ne tolikšna, da bi jo lahko resneje vzporejali s takratnimi evropskimi literarnimi tokovi.

TRETJE DEJANJE pove nekaj malega o svetovljanstvu pesnika in o provinci:

O Prešernu se ne da mimogrede nič povedati. Vse bistveno je zapisano, razčlenjeno in komentirano v dolgi vrsti učenih knjig.

Njegovo življenje je že stokrat premeleta javna zadeva.

Njegovo pesniško delo je z vsemi mogočimi vatli literarne vede premerjeno in razvrščeno v estetske, vsebinske, izrazne, slogovne in druge predalčke. Natančno je začrtano troje obdobj njegovih ustvarjalnosti in v njih je prastor za vsako pesem posebej. Potem smo pod drobnogledom z analitičnim skalpelom tako dolgo sekljali pesmi, da smo o vsaki zvedeli vse: od pobud in nastanka in prve objave do ritma in zadnje stópice v dvovrstičnem epigramu. Povedati hočem, da je Prešernovo delo v vseh plasteh do zadnjih odtenkov osvetljeno in ovrednoteno: svetovnonazorsko, filozofsko, v razmerju do ljudskega pesništva in do pesemskih oblik pa vse do njegovega slogovnega, kompozicijskega in metričnega mojstrstva, ki ga je povzdignila na pedestal prvega in doslej nedosegljivega predstavnika slovenske besedne umetnosti.

Da mi kdo ne podtakne kaj pregrešnega, naj povem, da Prešernov genij zasluži vso to in še večjo pozornost. Povem pa tudi, da me pri branju njegove poezije ves ta instrumentarij ubija, da me vednost o vsem, kar je in kar ni

na ravni mojega estetskega doživljanja, doživljijsko blokira in tako sem pod bremenom vseh mogočih razlag bistveno prikrajšan za misterij odkrivanja, za tišino, za zbranos, za intimni monolog s pesnikom. Pesem je skrivnost, obdana s sedmimi tanci; če jih ni, ni ne pričakovanja, ne čudenja, ne omame, ne razodetja.

A tako je bržčas z vsemi nacionalnimi junaki: čim bolj so karizmatični, čaščeni in oboževani, tem bolj so tuji in nerazumljivi svojim častilcem. Prešeren še ni deležen te usode. A če bi se kdaj pod plazom idoliziranja le začel dušiti prvinski utrip njegove poezije, ker je pač slovenska provincialna miselnost dovtetnejša za mrtve insignije kot za živo umetnost, potem njegovim pesmim še zmeraj ostanejo širjave sveta in kraji, kjer so ljudje tesneje povezani z umetnostjo kot z idoli. Ne pozabimo: Prešeren bo samo toliko in tako dolgo naš, dokler bomo doživljali njegovo poezijo kot svojo usodo.

Vem, da to niso pravnje besede za praznični dan slovenske kulture. Pa zakaj bi tudi bile, če ji je posvečen samo ta dan?

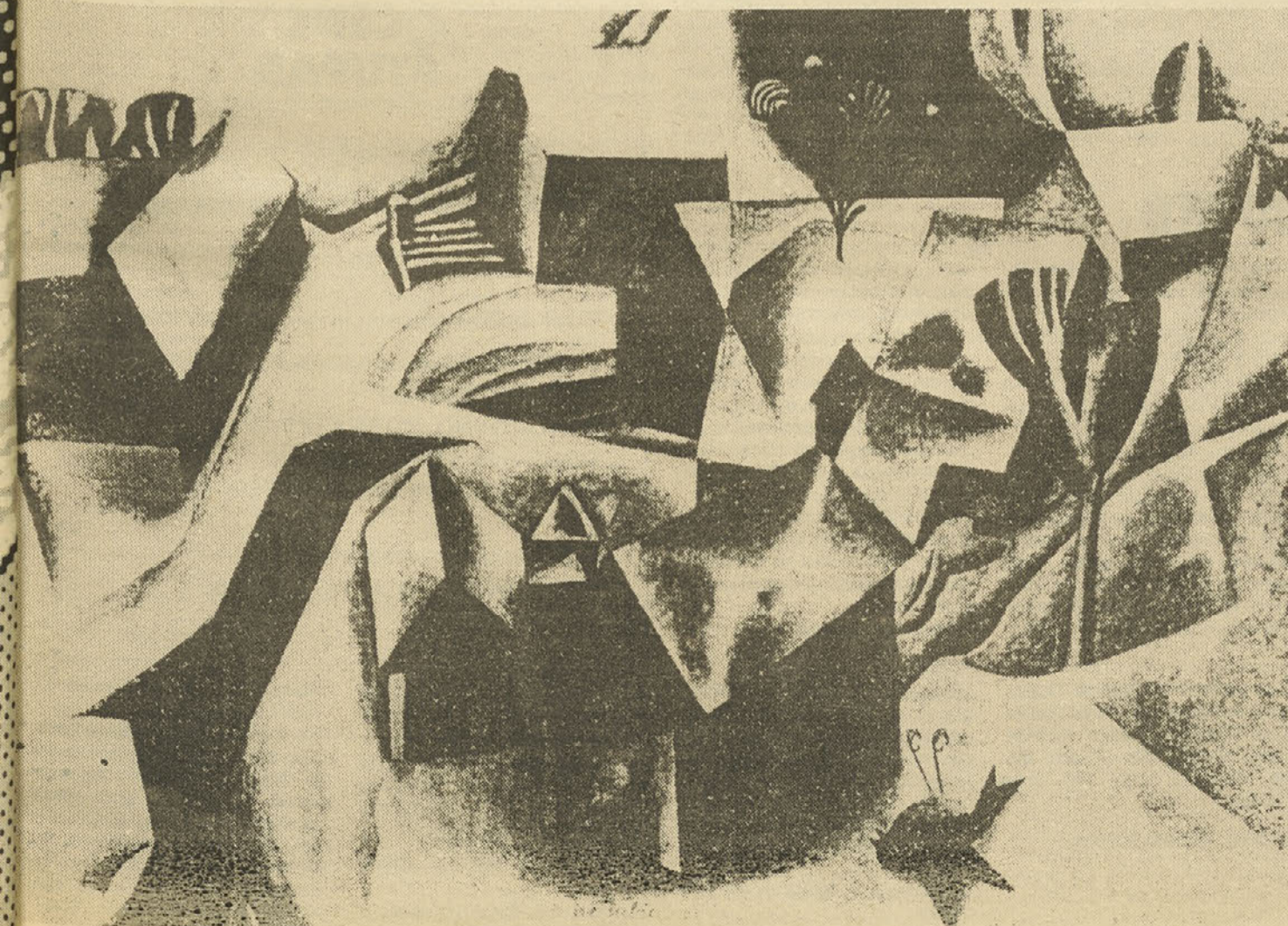
ČETIRTO DEJANJE, komaj zasnovano in kdo ve, če bo kdaj končano:

Zapisal sem bogokletne besede o slovenski provincialni miselnosti. Nisem jih pripravljnjen preklcati, lahko pa jih utemeljim, če me bo kdo poslušal zdaj, ko se tako rekoč ves slovenski narod gnete na železniški postaji in čaka na vlak, ki nas bo odpeljal v Evropo. Če nas bo.

A naj ostanem pri provinci in povem, da so skepsa, distanca in humor pomembne prvine vsake duhovne suverenosti. Tudi nacionalne. Brez njih se v demokratična družbeno prizadevanja mimogrede vtihotapijo nestrpnost, ozkosrčnost, samopoveličevanje in druge oblike provincialne samozadostnosti, od političnega zaplotništva do ideološke ali nacionalne ekskluzivnosti. In se sprašujem: kaj je z nami, da ne znamo živeti več kot enaki med enakimi, ne da bi se spraševali, kdo je kaj in komu pripada? Kaj je z nami, da ne izpustimo enega samega dneva, ne da bi ustanovili kakšne stranke, ki so si programsko vsevprek podobne kot krajcar krajcarju? Sta čredni gon in ideologija dokončno spodrinila individualnost? Kaj je z nami, da nas vsako mišljenje, ki ni ukrojeno po naših merah, dela nestrpne, hkrati pa terjamo strpnost od drugače mislečih? Kaj je z nami, da se ne znamo ponorčevati iz svojih slabosti, drugim pa se privošljivo krohočemo?

Sprašujem zato, ker sem tudi jaz za Evropo, a se bojim, da se bomo s to mentaliteto težko zrinili vanjo. Če pa se bomo, bomo ostali na obrobju. A tam smo že zdaj.

Za slovenski kulturni praznik

Šubic: Smrt taščice, olje 1963

dogodki
novostiDr. Boris Sket – novi rektor
ljubljske univerze

Ozračja, primernejšega za razcvet univerze, si ne morem predstavljati. Še nedolgo tega so delavci univerze prihajali k vodilnim in tudi manj pomembnim politikom po navodila in ukaze, celo imena rektorjev in razne organizacije so nam bile od tam zapovedane. Zdaj pa prihajajo časi, ko bodo politiki iskali nasvete pri nas. Začenjajo se zavedati, da jim bo podpora objektivne znanosti moč dajala in ne jemala. Da pa bo tako, potrebujemo kakovostno univerzo, predvsem strokovno podkvano in moralno bogato, ki ji bomo zaupali.

Takšno optimistično razmišljanje dr. Borisa Sketa, novega rektorja ljubljanske univerze, ob slavnostnem prevzemu rektorskih dolžnosti – po ponesrečenih volitvah, ki so se zavlekle od lanskega junija skoraj do konca minulega leta – je znova povrnilo vsaj nekaj zaupanja v našo almo

mater. In ko med programskimi usmeritvami, ki so jih pred volitvami pripravili kandidati za rektorja, prebiramo Sketove poglede na prihodnost univerze, ugotovljamo, da se tej resnično obetajo lepši časi. Rektor se bo zavzel, da bo univerza čim bolj neodvisna pri opravljanju svojih nalog in da bo tudi o primernosti svojih učiteljev in drugih delavcev odločala sama. Temeljno merilo pri tem bo strokovnost. Ali so učni programi posameznih fakultet primerni ali ne – tudi to bo presojala univerza. Rektor bo s sodelavci skušal doseči, da bodo programi v nekaj letih vsebinsko in količinsko prilagojeni družbenim potrebam in zmožnostim študentov, pa tudi neposredno pedagoško obveznost učiteljev in sodelavcev naj bi zmanjšali, da jim bo ostalo več časa za dodatno izobraževanje, raziskovanje in drugo. Razvili in spopolnili bodo podiplomski študij in veliko skrbni namenili raziskovalnemu delu, gmotnemu položaju univerzitetnih delavcev, in seveda kakovostnejšemu študiju in študentskemu življenju.

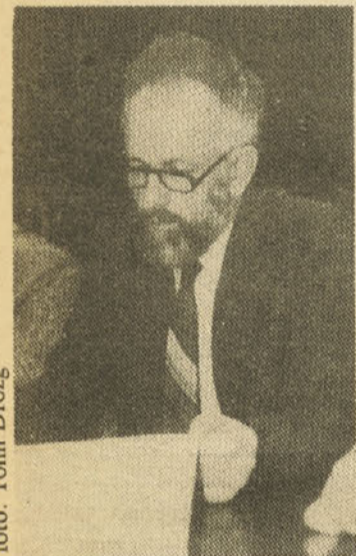

FOTO: LOMI DROŽ

Iz življenjepisa

Rojen 1936 v Ljubljani, diplomiral na biološkem oddelku PMF v Ljubljani 1958, dvakrat prejel Prešernovo nagrado za študente, 1961 doktoriral, od 1959 je zaposlen na zdajšnjem Vtozdu za biologijo Biotehniške fakultete v Ljubljani, od 1979 je redni profesor. V svojem bogatem pedagoškem delu je na novo zasnoval predmete evolucija, speleobiologija in metodika biotaksonomije, sicer pa je predaval sistemsko zoologijo nevretenčarjev.

Z raziskovanjem se ukvarja že od študentskih let, vodi manjšo skupino raziskovalcev, ukvarja se tudi z mentorstvom tistim, ki pripravljajo magistrske in doktorate.

Odlukujeta ga izjemna strokovnost in delavnost. Kot prodekan Biotehniške fakultete med 1985 in 1987 je veliko časa namenil reševanju tamkajšnjih organizacijskih in prostorskih težav ter boljšim odnosom z mariborsko univerzo.

Njegova bibliografija obsega približno sto znanstvenih člankov, študijsko gradivo, poljudnoznanstvene prispevke in intervjuje. Deluje v uredniških odborih dveh mednarodnih znanstvenih revij. Je tudi član Jamarske zveze Slovenije in častni član Speleološke zveze Jugoslavije.

Za prijaznejšo in boljšo šolo gre

11. januarja je bilo v Ljubljani celodnevno strokovno posvetovanje delavcev Zavoda SRS za šolstvo, namenjeno predstavitvi jugoslovanskega raziskovalnega projekta Izobraževanje ter znanstveni in tehnološki razvoj Jugoslavije (dr. Milan Ratković, vodja projekta in usklajevalec z raziskavami v OECD-CERI), delovnega načrta Zavoda za leto 1990 (dr. Srečko Zakrajšek, direktor Zavoda), orisu zdajšnjega trenutka v vzgoji in izobraževanju v SR Sloveniji (dr. Franc Lazarini, predsednik Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraže-

vanje) ter pogovor o delu Zavoda (dr. Ludvik Horvat, predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, in dr. F. Lazarini).

Glede na to, da je (v nasprotju z razvitimi) izobraževanje pri nas (še zmeraj) na obrobju, se bomo morali ne le zaradi spogledovanja z Evropo, ampak predvsem zaradi normalne civilizacijske rasti otresti političnih pritiskov, ki so šolo podredili (jugoslovanski) proizvodnji, ter se usmeriti čim bolj v znanje, uporabo znanja in osebno odgovornost.

Neuresničene obljube – nezadovoljstvo v šolah

Z novim letom so prenehale delovati samoupravne interesne skupnosti za vzgojo in izobraževanje. Vse njihove pristojnosti so prešle neposredno na izvršilne organe skupščin kot najvišjih zastopnikov oblasti v občinah in republikah. Tako je bila po hitrem postopku – po katerem je bil sprejet Ustavni zakon za izvedbo ustavnih amandmajev k ustavi SRS – uresničena zahteva zastopnikov oblasti, da lahko prevzamejo odgovornost za nemoteno delovanje izobraževalnega sistema takoj, ko bodo načrtovanje, upravljanje in financiranje vzgoje in izobraževanja v njihovi neposredni pristojnosti.

Ob koncu preteklega leta je Skupščina SRS sprejela Zakon o zagotavljanju sredstev za skupne družbene potrebe v letu 1990 in Zakon o proračunu SRS za leto 1990 ter s tem določila finančni okvir tudi za vzgojo in izobraževanje. Sprejet je bil tudi zvezni zakon o plačah – na to so lahko slovenske oblasti kaj malo vplivale. Prav ob sprejetju tega zakona pa so bile slovenske šole v zelo različnem položaju. Tam, kjer so si v preteklosti lahko delili dobre plače, so se ob 20-odstotnem povečanju nekako vendarle obdržali na primerni višini – tudi v primerjavi s slovenskim gospodarstvom, drugi, ki se jim to v preteklem letu ni posrečilo, pa so spet ostali zadaj. Zlasti osnovne šole v nekaterih slovenskih občinah, kjer prej občinska izobraževalna skupnost in izvršni svet občine nista skrbela za vsaj približno spremljanje osebnih dohodkov ne le svojega gospodarstva, temveč tudi slovenskega, so se znašle – čeprav so si lahko povečale osebne dohodke za 20 odstotkov – globoko pod sloven-

skim povprečjem, in to najmanj za prihodnjih šest mesecev, kolikor naj bi veljal zakon o plačah. Relativno pa so zaostali osebni dohodki tudi na nekaterih srednjih šolah, ki ob divljojoči inflaciji ob koncu preteklega leta niso pretirano prelivale dela dohodka sproti v plače. Letošnje obvestilo Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo o spremembah vzgojno-izobraževalnih programov ter najavljena akontacija povračil za izobraževalne storitve v januarju 1990 pa ne zagotavljata, da bi lahko sledili plačam v gospodarstvu, zlasti če bi po veljavnih merilih želeli zagotavljati ustrezne razpone in pri tem upoštevali zahtevani najnižji osebni dohodek.

Zato je sindikat delavcev v šolah, ko je spet ugotavljal velike neupravičene razlike med plačami učiteljev, ki v praksi opravljajo približno enako delo, znova opozoril na zahteve, postavljene ob lanskem stavkah. S poklicnega vidika se za delavce v šolah ni s prenosom upravljanja ničesar spremenilo. Izvršne oblasti še kar naprej izhajajo

iz 'dohodka' šol po nekakšnih enotnih merilih, pri tem pa so šole prepuščene zmožnosti ali nezmožnosti svojega vodstva, da premajhen dohodek prelije v plače in čim bolj osiromaši gmotno podlago in tako vsaj približno sledi gibanju plač v drugih dejavnostih. Drugje pa šole spet iz dohodka in tudi iz republiške solidarnosti prelivajo denar, sicer namenjen za osebne dohodke, za zagotavljanje vsaj najnujnejših gmotnih možnosti za delo. Sindikat upravičeno zahteva, naj oblasti predlagajo, kako nameprav uresničiti obljube, da bo sprejet nacionalni program šolstva, s katerim bo poleg obveznosti predviden tudi potreben denar za delo in za učiteljsvo v republiki. Učitelji želijo imeti približno enake možnosti za delo in ob enaki strokovni usposobljenosti in obsegu dela tudi približno enake plače. Nesprejemljivo je, da ima ura pouka enako strokovno usposobljenega učitelja v osnovni šoli tako različno vrednost in da je ta odvisna od posamezne občine. Slovenija je premajhna, da bi smele biti razlike tolikšne – tudi zato, ker življenjske razmere niso tako zelo neizenačene.

Četudi bi bile zagotovljene enake temeljne možnosti, pa osnovno in srednje šolstvo še zmeraj ne bosta v povsem enakem položaju. Ni se torej treba bati uravnolovke, ker bodo razvita okolja lahko še zmeraj dodajala nadstandardi.

Vendar bo za družbeni smoter in učinkovitost šole veliko storjeno, če bodo oblasti z ureditvijo gmotnih in denarnih razmer zmogle odpraviti nezadovoljstvo in usmeriti učiteljsvo od neprenehne boja in ukvarjanja z dohodkom k vzgojnemu in izobraževalnemu cilju. Sindikat ima nedvomno prav, ko protestira proti slabim plačam in velikim razlikam ter zahteva spremenjen sistem financiranja. Najbrž ni mogoče spodbiti zahteve, da morajo izvršni sveti občin, ki so prevzele upravljanje in financiranje osnovnega šolstva, ob sodelovanju republiških oblasti storiti vse, da približajo plačilo 'svojega učiteljsva' povprečni učiteljski plači v republiki – zlasti v občinah, kjer si je občinska uprava pred zamrznitvijo ali ne glede na zakon o plačah že zboljšala svoje plače – šolstvo pa pustila v odvisnosti od dohodka in povprečij v gospodarstvu.

Zaposleni v šolah pa morajo zahteve – s pomočjo svojega sindikata žal čedalje pogosteje uveljavljati s stavkami in javnimi protesti, ker sicer od oblasti ni pričakovati, da bo zadevo reševala. Upamo lahko le, da ob pripravljeno študijem o celostni ureditvi šolstva uresničene, ne bo več stavkovnih gibanj širšega obsega, saj to ne bi koristilo ne učiteljsvu, ne učencem, ne staršem in zaposlenim.

VLADIMIR TKALEC

Z izobraževanjem odraslih k Evropi '92

Pred posvetovanjem, ki ga pripravlja Andragoško društvo Slovenije

Svet, v katerem živimo, je poln protislovij in nasprotij in vse to se kaže tudi v izobraževanju. Na pobudo Združenih narodov je leto 1990 proglašeno za mednarodno leto opismenjevanja. Tudi Jugoslavija je že sprejela delovni program za oznamovanje tega pojma (tudi za odpravljanje nepismenosti), v Sloveniji in Jugoslaviji pa sprejemamo izziv spreminjajoče se Evrope in se želimo usmeriti v njene tokove. To pa med drugim pomeni tudi več znanja in drugačno znanje za vse zaposlene: znanja za razvoj v proizvodnji in delu, pa tudi v družbenem in osebnem življenju ljudi.

O teh vprašanjih bodo strokovnjaki, gospodarstveniki in politiki ob sodelovanju gostov iz evropskih držav (Nemčija, Danska, Avstrija) razpravljali na posvetovanju, ki ga bo priredilo Andragoško društvo Slovenije od 21. do 23. marca v Škofji Loki. Pokrovitelj posvetovanja je Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, programski odbor pa vodi predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraže-

vanje ter telesno kulturo dr. Ludvik Horvat.

Na posvetovanju bodo ob širših temah, kot so: Razvoj Slovenije in Evropa '92. Vplivi politike Evropske skupnosti na izobraževanje odraslih v Evropi. Kako reformirati izobraževanje odraslih (danski primer). Primerjalna analiza sprememb v izobraževanju odraslih v Evropi in pri nas – takšni so naslovi plenarnih referatov – razpravljali tudi o vprašanjih, ki zanimajo izobraževalce, podjetnike in načrtovalce razvoja: Izobraževanje odraslih in gospodarska preobrazba Slovenije. Izobraževanje odraslih in podjetništvo. Trženje v izobraževanju odraslih. Tradicionalno in netradicionalno izobraževanje odraslih v šolah. Izobraževanje odraslih za bolj kakovostno življenje. Ob okrogli mizi pa bodo najvidnejši predstavniki družbenega, političnega in strokovnega življenja v Sloveniji skušali odgovoriti na vprašanje, koliko je izobraževanje odraslih zadeva osebne, koliko pa podjetniškega in nacionalnega pomena. Pri tem naj bi

se sporazumeli, kako uvrstiti izobraževanje odraslih v nacionalni program Slovenije.

Na posvetovanju naj bi naše izobraževanje odraslih primerjali z mednarodnimi razvojnimi težnjami in merili. Zato pričakujejo v Andragoškem društvu Slovenije, da bo zbudilo zanimanje ne le andragogov, temveč tudi gospodarstvenikov in kadrovske delavce ter politikov. Poleg tega da bo skušalo določiti mesto in smeri razvoja našega izobraževanja odraslih, bo posvetovanje udeležencem ponudilo tudi veliko novih informacij in pobud za spreminjanje in izboljšanje izobraževanja odraslih v naši

praksi.

Univerzitetni učitelji, vodje izobraževanja odraslih v srednjih in osnovnih šolah, vodje formalnih oblik izobraževanja v delavskih univerzah bodo ob splošni tematici, ki jih bo gotovo zanimala, lahko sodelovali v skupini, ki bo razpravljala o tradicionalnem in netradicionalnem izobraževanju odraslih v šolah. Ob pravih na posvet smo že zbrali veliko pobud, preskušenih v praksi, kako posodobiti izobraževanje odraslih v šolah. Predvidamo, da bo veliko zamisli in praktičnih rešitev podanih tudi na posvetu.

MARIJA VELIKONJA

30

let

CENE
ŠTUPARcenter za permanentno izobraževanje
Ljubljana, Vojkova 1, tel. 327-244/314-737

Znanje za lepši jutri

TUJI JEZIKI (začetni in nadaljevalni tečaji)

SLOVENŠČINA za neslovensko govoreče

RAČUNALNIŠTVO

STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

OSNOVNA ŠOLA za odrasle

JOGA, ŠOLA RISANJA IN SLIKANJA

Pokličite nas po telefonu 327-244

Pričakujemo vas do 15. februarja.

nova, odtrgana od dnevne politike in oprta predvsem na delo vrhunskih strokovnjakov.

Seveda bodo učitelji sprva gotovo nezaupljivi do (katerih že?) korenitih posegov v življenje in delo šole, saj so na svoji grbi občutili številne spremembe, pogosto s tako pičlimi učinki, da še pozitivne (da, tudi dobre so bile) niso bile opazne.

Tudi Zavod kot institucija je pred veliko preskušnjo. Opravil jo bo šele tedaj, ko mu bodo zaploskali učenci in starši, ne forumi.

STANKO ŠIMENC

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Just Kavšek, Zdenko Kodolja, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marija Velikonja, Iztok Vilič, Jože Ziahtič.

Direktor: Stanko Šimenc

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Akontacija naročnine za leto 1990 znaša 50 din za posameznike in 100 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 25 din na leto. Posamezna številka stane 5 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvoda (glej 7. točko 1. odstavka 34. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

Vnitev h gimnaziji in k delitvi strokovnega šolstva

Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje je 26. januarja sprejel dve zgodovinski odločitvi. Prva se nanaša na strokovno šolstvo: triletno poklicno šolanje in štiriletno šolanje za tehnika se bosta ločila, pripravijo se samostojni učni načrti za eno in za drugo pot šolanja. Druga novost pa se nanaša na splošno srednje šolstvo: naravoslovno-matematični program, družboslovno-kulturni, pedagoški in računalniški se združijo v enega, ki se bo imenoval gimnazijski, šola pa bo gimnazija. Obe novosti bosta vpeljani v prve letnike srednjih šol letos jeseni in zapisani bosta že v razpisu za šolsko leto 1990/91, ki naj bi bil objavljen čez dober mesec dni.

Strokovni svet se je odločil, da se obe spremembi uveljavita v začetnih letnikih srednjih šol že letos jeseni, čeravno ni imel pred seboj še nobenega končnega gradiva – ne celostne zasnove prihodnjega triletnega in štiriletnega strokovnega šolanja ne gimnazijskega pouka; ni še imel ne učnih načrtov ne predmetnika. Oboje bo dobil na mizo spomladi, in to samo za 1. letnik. Celota bo izdelana čez eno leto. V zvezi s tem je sprejel Strokovni svet zelo pomembno odločitev. Ta vrhovni organ za sprejemanje osnovnih in srednješolskih učnih načrtov se je odločil, da bo tudi v prihodnje po pravilu sprejel spremembe po delih, ne več po modelu usmerjenega izobraževanja, ko je bila obvezna izdelava celotnega izobraževalnega programa že pred razpisom tega programa. Vsebinska ločitev triletnih in štiriletnih programov strokovnega šolanja ne zahteva spremembe programskih zasnov, ker gre za spremembe znotraj že sprejetih programskih osnov, pri uveljavitvi gimnazijskega programa pa bo treba urediti stvari tudi v programskih zasnovi. V zvezi s tem je omembe vredno, da te zasnove za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov izgubljajo svoj položaj, kakršnega so imele v usmerjenem izobraževanju do zdaj. Po ukinitvi Izobraževalne skupnosti Slovenije (še prej pa posebnih izobraževalnih skupnosti) odloča zdaj o njih Izvršni svet Skupščine SRS; le-temu pa zadeve niso tako znane in so mu v zdajšnjih nadrobnostih najbrž nekoliko odveč. Pričakovati je mogoče, da se bodo te stvari preuredile takoj, ko bo mogoče in da bo tudi opravilo Izvršnega sveta v odločitvi o vpisu gimnazijskega programa v programsko zasnovo močno poenostavljeno;

to je bilo mogoče razumeti že iz razprave predstavnika Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

Predsednik strokovnega sveta dr. Franc Lazarini je na seji omilil očitke o prenatrpanosti, premalo pripravljeni vpeljavi gimnazije: naglica je, a navidezna, izpeljuje se nekaj, o čemer – zlasti izobraženci – že dolgo razmišljajo, predlog so dolgo pripravljali. Mag. Darja Piciga pa je povedala, da je pri Pedagoškem inštitutu na voljo že precej poročil o racionalni evalvaciji prenovitve srednjega šolstva in da v gradivu ni resnih strokovnih utemeljitev, ki bi nasprotovale zdajšnjemu predlogu Strokovnega sveta. Skoraj vsa razprava je podpirala zamisel o takojšnji vpeljavi enovitega gimnazijskega programa, ki se po skupnem delu razveji v več izbirnih smeri. Med vsemi je le dr. Veljko Troha (hote kot zadnji med razpravljalci) izrekel pomislek zaradi naglice, pogršel je več časa za pripravo in se vprašal, ali ne bomo »kupovali mačka v zaklju«, ko bo Strokovni svet junija imel pred seboj le en del gimnazijskega programa. Drugi razpravljalci so govorili bolj o vsebinskih vprašanjih. Dr. Lev Kreft je (podobno kot pripravljali predloga strokovnih društev, ki so ga člani Strokovnega sveta imeli med gradivi za sejo) videl rešitev za večjo interesno dejavnost učencev v razbremenjenju predmetnika in pri tem ugotavljal, da je prosti čas mladine v teh letih v bistvu usmerjen k prihodnjim delovnim interesom mladega človeka in da je ta čas šolarjev dostikrat napočeno razumljen. Mag. Slavko Gaber je take trditve podprl. Dr. Marjan Hribar je opomnil, da mora izbirnost v gimnazijskem programu dopuščati dijaku možnost, da izbira ne le vsebine,

marveč tudi nivojsko zahtevnost pouka predmetov. Ivo Furlan z Gospodarske zbornice Slovenije je omenil, da v Zbornici podpirajo zamisel o gimnaziji in njeno usmeritev k primerljivosti z zahtevnostjo tujega znanja, upoštevati pa je treba tradicije organizacijskih oblik. Dr. Mirko Jurak je opozarjal na potrebo po razvijanju delovnih navad in tudi na to, da bo ob srednješolski prenovi treba razmisliti o prihodnosti višjega šolstva.

Razmerje med srednjim in višjim šolstvom je postalo zanimivo zlasti ob sicer mnogo krajši razpravi o vsebinski ločitvi triletnega in štiriletnega strokovnega šolanja. Ivo Furlan je med zborničnimi pogledi razvijal misel o povezanosti štiriletnega srednjega strokovnega šolstva z istosmernimi višjimi šolami, kakršnih se nimamo, so pa potrebne. Pri triletnih je pričakoval globljo vsebinsko osamosvojitve s poudarkom na praktičnem pouku, lahko da tudi na račun ur za splošne predmete. Milena Malovrh z Zavoda SRS za šolstvo je pojasnila, da gre zdaj le za vsebinsko ločevanje obeh smeri, vprašanja o ločitvi programov pa Zavod preučuje in se zanjo zdaj še ne bo odločil. Povedala je, da rešitve ne bodo enake pri vseh programih.

Sklepi Strokovnega sveta so na kratko takile: **O gimnaziji:** Združijo se programi: naravoslovno-matematična dejavnost, družboslovni in kulturni, pedagoški, računalniški v enovit splošnoizobraževalni program z naravoslovno-matematično, družboslovno-jezikovno, klasično-humanistično, pedagoško in računalniško skupino izbirnih predmetov. Program naj bi imel prožen predmetnik s predmeti na dveh ravneh izobraževanja, izbirnimi predmeti in vsebinami, ki jih glede na svojo specifičnost vpelje šola. Program naj bi se imenoval gimnazijski, šola, ki ga izvaja, pa gimnazija. Strokovni svet bo poslal Izvršnemu svetu Skupščine SRS predlog za spremembo programske zasnove. Novi program se razpiše v letošnjih aktih za razpis, da ne bi pri tem spreminjali mreže šol. Za letos naj šole razpisujejo le tisto skupino izbir-

nih predmetov, ki ustreza programu, ki so ga razpisovale doslej.

O strokovnem šolstvu: Triletno in štiriletne smeri se vsebinsko ločijo. To dopušča prilagajanje vsebin in smotrov vseh splošnoizobraževalnih predmetov, ki so v 1. letniku, ciljem in nalogam posameznih smeri, določenih s srednješolskimi programi. Spremenjeni Zakon o usmerjenem izobraževanju omogoča razširitev tedenskega obsega ur od 32 na 36 ur v letnikih, ki imajo tudi praktični pouk, to pa daje v triletnih in štiriletnih smereh možnost za temeljitejšo usposabljanje z delom. Z navodili za izvedbene predmete bo šolam zagotovljeno, da bodo lažje posodabljalne vsebine triletnih smeri z vpeljevanjem specifičnih vsebin za poklice, potrebne v obrti in drobnem gospodarstvu. V štiriletnih smereh bodo v 3. in 4. letniku uvrščene poglobljene splošnoizobraževalne in strokovne vsebine za učence, ki želijo nadaljevati izobraževanje, če jih lahko srednje šole združijo v samostojne oddelke. Večja vsebinska ločitev triletnih in štiriletnih smeri ne zahteva spremembe programskih zasnov. (Zapisano je povzeto iz predloga Zavoda SRS za šolstvo, ki ga je bil ta pripravil za Strokovni svet in ki ga je le-ta sprejel.)

Govorili so tudi o mednarodni maturi, o predlogu, da se njen dveletni program šolanja začne letos jeseni na dveh šolah (naravoslovni šoli v Ljubljani in Mariboru) in to eksperimentalno. Predlog je bil sprejet, in sicer z dopolnilnim naročilom, naj se koncu šolanja v dveh jezikih nameni pri preučevanju poskusa posebna pozornost. Med drugim je bilo omenjeno, da bo v tem programu za pouk slovenščine 6 ur na teden, pouk vseh predmetov bo potekal v slovenskem jeziku, strokovne izraze se bodo učenci učili tudi v tujem jeziku, več ur bo za angleščino, matura bo v slovenščini, mednarodno matura pa bodo opravljali še v tujem jeziku. Na vsaki od obeh šol bodo letos razpisali po en oddelek z 20 učenci tretjega letnika s programom mednarodne mature. J. S.

aktualno

Novi šolski odbori Izvršnega sveta

Z novim letom je bilo šolskega samoupravljanja pravzaprav konec. Izobraževalne skupnosti Slovenije ni več, njen dedič je republiški izvršni svet, občinske izobraževalne skupnosti pa so prenesle svoje pristojnosti na občinsko upravo. Izobraževalna skupnost Slovenije je decembra ustanovila svoj Svet za vzgojo in izobraževanja v SRS – ta bo dajal mnenja, pripombe in predloge Skupščini SR Slovenije in njenemu Izvršnemu svetu, ter tri odbore (za osnovno, srednje in visoko šolstvo) – ki naj bi tudi v letu 1990 kot nasledniki Izobraževalne skupnosti Slovenije obdržali neke pravice do odločanja; ta telesa naj bi delovala kot časna v letu 1990, dokler ne zaživi nov sistem. Nadaljnji dogodki so pokazali, da niti v Skupščini SR Slovenije niti v Izvršnem svetu niso bili naklonjeni taki vlogi omenjenih treh šolskih odborov in tako je bilo sklenjeno, da se omenjeni odbori za osnovno, za srednje in za visoko šolstvo ustanovijo kot delovna telesa Izvršnega sveta za vzgojo in izobraževanje.

Omenjene odbore je Izvršni svet Skupščine SRS imenoval pred kratkim kot svoja »ekspertna telesa, ki spremljajo stanje na določeni področjih šolstva, zavzemajo stališča do gradiva, ki ga pripravljajo strokovna služba, dajejo predloge in mnenja za reševanje problematike v šolstvu in opravljajo druge naloge, za katere jih pooblasti Izvršni svet.« (Tako piše v obrazložitvi.) Člani teh odborov so skoraj samo ljudje iz šol, dobri poznavalci šolskih razmer, ne le v svoji hiši. Iz gospodarstva je slišati negodovanje, ker sestavljalec ni upošteval lanske želje Izobraževalne skupnosti Slovenije in zahteve Gospodarske zbornice Slovenije, da bi bili v njih tudi predstavniki Zbornice oziroma gospodarstva.

Člani omenjenih odborov Izvršnega sveta so:

• **Odbor za osnovno šolstvo:** predsednik Boris Gabrič (Skupščina občine Novo mesto), namestnica predsednika Bernarda Kastelic (strokovna služba občine Radovljica), Franjo Karadžinec (OŠ Bratov Polančičev Maribor), Alenka Askerc (OŠ Cirila Kosmača Piran), Katarina Grča (OŠ Edvarda Kardelja Ljubljana Polje), Ivan Marin (Glasbena šola Frana Kuruna Koželjskega Titovo Velenje), Brigita Urh (Zavod za usposabljanje slušno prizadetih Ljubljana).

• **Odbor za srednje šolstvo:** predsednik dr. Peter Vencelj (Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo Ljubljana), namestnik predsednika Daniel Mislej (Srednja tehniška in naravoslovna šola Postojna), Srečko Hecl (Srednja agroživilska šola Maribor), Vladimir Krpan (Dom učencev Mitje Gorjupa Nova Gorica), Jože Zupančič (Srednja družboslovna šola Celje), Peter Šterk (Srednja šola tehniške in zdravstvene usmeritve Novo mesto), Ivana Korinšek (Srednja šola tiska in papirja Ljubljana), Valentin Pivk (Srednja šola pedagoške, računalniške in naravoslovno-matematične usmeritve Kranj), Franc Okorn (Srednja glasbena in baletna šola Ljubljana).

• **Odbor za visje in visoko šolstvo:** predsednik dr. Andrej Martinčič (Biotehniška fakulteta Ljubljana), namestnik predsednika dr. Peter Senčar (Tehniška fakulteta Maribor), Meta Hočevar (AGRFT Ljubljana), dr. Lado Rupnik (Ekonomsko fakulteta Ljubljana), dr. Štefan Adamič (Inštitut za biomedicinsko informatiko pri UEK Ljubljana), Franci Sluga (Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo Ljubljana), Amand Papatnik (Pedagoška fakulteta Maribor).

Gimnazija zahteva ne le ime, temveč tudi nov program

Gimnazija kot splošna srednja šola je kljubovala in še kljubuje stoletjem. K temu sta pripomogli kakovost njenega programa ter uresničevanje tega in sposobnost, da se je zmoglo prilagajati družbenemu razvoju in napredku znanosti. Zaradi obojega je bila ta šola zmeraj »na spici« šolstva svoje vrste in ta njen položaj v družbi so lahko omajali le ideološki in podobni tabuji. Ko ti minejo ali izgubijo vsaj odločilno moč, ostane na mestu nekdanje gimnazije praznina, obenem pa tudi možnost, da to praznino zapolnimo. (Primerjava z nami je zgolj naključna!)

Ko je bil lani februarja dopolnjen program naravoslovno-matematične dejavnosti in je bila vpeljana njegova splošnoizobraževalna smer, je bilo v obrazložitvi postopka rečeno, »da ima ta »prenova« gotovo veliko prednost pred vsemi morebitnimi drugimi težavami (mišljene so bile organizacijske in kadrovske, op. p.), saj pomeni hkrati tudi korak k oblikovanju sodobnega splošnega programa, po katerem se bodo učenci izobraževali za uspešen študij po naravoslovnih, matematičnih, družboslovnih in drugih univerzitetnih študijskih programih.« (Iz obrazložitve predsednika Strokovnega sveta Izobraževalne skupnosti Slovenije). Skoraj eno leto po tem smo kljub prenekaterim pobudam čakali, da se bo nekaj premaknilo – tako kot je bilo napovedano, danes pa je gimnazija v srednjem šolstvu spet postala vprašanje številka ena.

Med pisanjem teh vrstic je Strokovni svet SR Slovenije prižgal zeleno luč obnoveni slovenski gimnaziji. Z zadovoljstvom sprejemamo njegovo odločitev in skoraj prav tako zadovoljni lahko ugotovimo, da vsebuje najnovejši predlog številne dozdajšnje pobude in da mora biti ob vsem tem jasno predvsem dvoje: kakšen bo ta program in ali bo ta program mogoče pravočasno pripraviti.

Pred obema zahtevama ali vprašanjema pa je huda ovira: program bo moral biti sinteza številnih interesov, ki so se med desetletno razdrobljenostjo uveljavili utemeljeno in še večkrat neutemeljeno; druga ovira je čas, ki ga je, če hočemo ali ne, do 1. septembra letos, prav malo – le slabih sedem mesecev. Ravno ob tej zadnji ugotovitvi bi rad izrecno ugovarjal eni od pobud o zdajšnji prenovi programov, naj

»bi strokovni svet o nekaterih sestavinah prenovljenih programov (npr. o predmetnikih) razpravljal pozno pomladi 1990, jeseni pa bi sprejel prenovljene vzgojno-izobraževalne programe, ki bi bili lahko razpisani za šolsko leto 1990/91. Predlagani roki niso prenapeti.«

Prepričan sem, da takšnega vrstnega reda strokovni svet ni mogel sprejeti in ga tudi ne bi smel. Če bomo v šolskem letu 1990/91 res začeli z gimnazijskim programom, in prav je, da začnemo, bo treba posamezne roke, v drugačnem vrstnem redu napeti do skrajnosti. Ni sprejemljivo, da bi vzgojno-izobraževalne programe sprejemali jeseni – to pomeni v najboljšem primeru oktobra ali novembra, pouk pa začeli septembra. Take nesmisle smo res doživljali v preteklem desetletju in menim, da jih

imamo za nekaj časa dovolj. Če želimo šolsko leto normalno začeti in se ogniti upravičenim očitkom, da stvari niso pripravljene ter da spet neahtno eksperimentiramo, je lahko sprejemljiv le tak vrstni red: vzgojno-izobraževalni program – vpeljevanje učiteljev vanj – priprava učbenikov in učbeniškega gradiva – začetek pouka. Vse to je treba opraviti do 1. septembra 1990. Morda mi bo kdo očital, da preveč poudarjam pravočasnost in priprave, in ta očitke utemeljeval, da smo gimnazijo že imeli in da to ni odkrivanje mrzlega ledu. To poudarjam prvič zaradi številnih slabih izkušenj doslej, in drugič, če so zadeve dovolj znane, ni razloga, da do 1. septembra ne bi bilo narejeno vse potrebno. Navsezadnje: pri vsem tem ni pomembno, kdo ima v tem razmišljanju končno prav, res pa je, da mora učitelj 1. septembra vedeti, kaj in kako naj dela. Tega pa brez programa in vpeljave vanj ne bo. Kako naj učence in starše poučimo o nečem, kar naj bi bilo sprejeto proti koncu leta, uresničevati bi začeli 1. septembra, v neznanu pa jih bomo poslali v vpisom junija.

Morda tokratna moja razmišljanja res temeljijo le na neki pobudi, ki pa je bila dovolj tehtna za nadaljnje sklepe in odločitve in ki je še prav v teh zadnjih dneh krožila kot gradivo za posamezne posvete. Poznam stališča, ki jih je predložil Zavod SR Slovenije za šolstvo Strokovnemu svetu SR Slovenije. Menim, da so dovolj stvarna, ne poznam pa zadnjih sklepov Strokovnega sveta, ki se nanašajo na ta vprašanja. Prav zadovoljen bi bil, če prejšnja razmišljanja o tem ne bi bila več aktualna.

Kakšna naj bo nova gimnazija

Drugo, nič manj pomembno vprašanje kot kdaj in kako začeti gimnazijski program, je kakšna naj bo nova gimnazija. Marsikje so trdno prepričani, da bo morda že samo klasično ime rešilo vsa nakičena protislovja v našem srednjem šolstvu. Pa ni tako. Ker smo obremenjeni z vsem potrebnim in nepotrebnim, saj smo v preteklosti, ki so bile za to več kot vabljive možnosti, čezmerno širili programe, in predvsem zato, ker želimo dobiti program, ki bi bil pot, po kateri bo šla mladina na univerzo, bo moral novi gimnazijski program predvsem:

- biti sodobna podlaga za vso nadaljnjo strokovno nadgradnjo,
- omejiti imperializem strok do sprejemljive meje in
- upoštevati učenca kot enakovrednega dejavnika tako pri dokončnem oblikovanju programa kot pri obremenitvi.

Trditev, da je le malo časa, če bomo hoteli v začetku šolskega leta imeti sodoben gimnazijski program, je več kot utemeljena. Nobenemu od dozdajšnjih programov ne moremo in predvsem ne smemo nadeti nalepke. Ne sme se zgoditi tako, kot se je dogajalo v preteklosti, ko so v učnem načrtu ostale vsebine povsem enake, do alinee, vejice in pike, le število ur je bilo spremenjeno: npr. zmanjšano s 175 na 105 ur. Sestavljalci programa se bodo morali zavedati, da bo program namenjen za posebne potrebe, pripravo za univerzitetni študij, in bo prav zato moral imeti predvsem splošne temeljne vsebine – v teh naj bodo ustrezno zastopana vsa področja. Prav zato bo lahko in tudi moral opustiti nekatere vsebine, ki so za druge programe nujne: tehnično vzgojo,

zdravstveno vzgojo, delovno prakso in še marsikaj. Menim, da bi bilo smiselno, da bi vsebine obrambne vzgoje, del zdravstvene vzgoje, telesnovzgojnih in tudi del naravoslovnih dejavnosti združili v strnjeni obliki taborjenja, zimovanja, pohodov ali nekaj podobnega.

Šole, ki bodo poslej samostojno prilagajale vzgojno-izobraževalne programe svojim potrebam in potrebam krajev, bodo lahko omogočile učencem, da razvijajo vse ustvarjalne sposobnosti in strokovne motivacije. Ne samo učenci, tudi učitelji bi morali biti motivirani, da pri učencih to razvijajo.

Sodoben program zahteva drugačno delo

Ko govorimo o sodobnem programu, moramo razmišljati tudi o drugačnem načinu dela, podajanja, preverjanja, spremljanja in ocenjevanja. Mislim, da je edino, kar daje prednost tako imenovani mednarodni maturi, način dela, ob drugem se verjetno nimamo kaj dosti naučiti. (Res je, da moramo vse gledati in primerjati v danih okoliščinah.)

V gimnazijskem programu ne bi smele prevladati stroke, ker bo to splošnoizobraževalna šola in morajo biti vsa področja enakovredno zastopana. Čas, ko ni več »svetih predmetov«, dopušča, da nekatere nadomestimo s primernejšimi in potrebnejšimi, s tistimi, brez katerih ni sodobne šole (informatika in računalništvo, metode raziskovanja in spoznavanja) do tistih, ki so podlaga vsakemu visokošolskemu študiju v Sloveniji (slovenski jezik, tuji jezik, matematika). V novem programu bodo morale najti ustrezno mesto tudi tiste vsebine, ki so nacionalne narave (poleg slovenskega jezika gotovo še narodna

zgodovina in geografija Slovenije).

Na prvo mesto pa moramo postaviti učenca. Trdim, da je srednješolec danes preobremenjen, in če ga ne bomo primerno razbremenili, nam še tako dober program ne bo pomagal, saj program, ki presega učenčeve zmogljivosti, težko označimo kot dober. Znano je, da je tisto, kar danes preobremeni učence, predvsem:

- čezmerna tedenska obremenitev v šoli (do 32 ur) in delo doma za šolo;

- preveč predmetov in s tem povezana vsakdanja napetost, da je lahko učenec vprašan v enem samem dnevu tudi šest do sedem predmetov;

- preveč ocenjevalnih obdobij – to poraja neprenehni lov za ocenami in vzporedno s tem strah pred spraševanjem;

- prenatrpanost snovi, ko želimo, da bi moral učenec na srednji šoli sprejeti vse, kot da brez nečesa ne bi mogel živeti, ali kot da ne bi študiral na fakulteti še nadaljnja štiri leta ali šest let.

Z novimi programi bi se dalo marsikaj tega odstraniti. Možnosti so, je pa vprašanje, koliko je pri tem dobre volje in pripravljenosti.

Ne domišljam si, da sem povedal vse, kar bi bilo potrebno za dober program, prepričan pa sem, da bi v takšnem programu to morali upoštevati. Zavedam se, da bo v tem kratkem času težko vse to izpeljati. Eno je gotovo: če se odločimo, da začnemo 1. septembra letos z novo gimnazijo, bomo program zanje morali imeti. Ne bi si smeli dovoliti, da bi se nekaj začelo, pa ne bi vedeli kaj.

VALENTIN PIVK

razpravljamo

Ive Šubic: Bličkova skala, olje, 1975

Šolska organiziranost iz dveh zornih kotov

Analiza organizacije upravljanja in vodenja posameznih šol in njihovega vzgojno-izobraževalnega dela ter razpravljanje o novi zasnovi pedagoške službe kaže dve, po svoji naravi, izhodišču in usmerjenosti nasprotujoči si zasnovi organiziranosti šolskega dela, to je upravno-administrativni in strokovni pogled ali izhodišče. Pri prvem je v ospredju prizadevanje, da se ugotavlja in zagotavlja čim večja skladnost šolskega dela z veljavnimi zakoni in predpisi, to pa navsezadnje vodi v uniformnost šolskega dela; posamezni udeleženci vzgojno-izobraževalnega dela so potemtakem predvsem člani v jasno opredeljeni (upravni, birokratski) sestavi šolstva in posameznih šol. Ta vidik si skuša stroko podrediti. Ob drugem pogledu na organizacijo šolskega dela in procesa pa je kot izhodišče v ospredju stroka, ki logično temelji na priznavanju določene strokovne svobode pri organizaciji in vsebini šolskega dela. To drugo merilo ne prenese unificiranja in uniformiranja šolskega dela.

V resnici se ta dva vidika ali izhodišča v šolskih sistemih vedno in povsod primerjata in dopolnjujeta; pojavljata se zaradi zadovoljevanja splošnih pa tudi posamičnih interesov, vendar bo njuno razmerje pri organizaciji upravljanja in vodenja šolstva in posameznih šol navsezadnje odvisno od ciljev družbe in ciljev vzgojno-izobraževalnega dela posameznih šol.

Tudi v strokovnih zahtevah učiteljev so bile jasno izražene težnje, da je sicer treba oba vidika upoštevati, vendar ju jasno opisati in razmejiti. Učitelji na eni strani zahtevajo, naj se jasno opredeli, postavi in potem spoštuje avtoriteta (s pravom in v zakonu izraženo, identificirano splošno mnenje in volja), ki upošteva javno in strokovno mnenje, po drugi strani pa naj se učiteljem in šolam prizna tudi večja strokovna svoboda. Tako izražene zahteve učiteljev narekujejo, da je treba ponovno obravnavati položaj posameznih udeležencev šolskega vzgojno-izobraževalnega dela in procesa, ponovno opredeliti pravice in dolžnosti, pristojnosti in odgovornosti učiteljev, učencev, vodstva šol, šolskih svetovnih in drugih strokovnih delavcev, staršev in zastopnikov drugih sestav

občanov. Trdni šolski sistem, ki je sposoben delovati tudi mimo dnevne politike, vsakemu subjektu postavi in utemelji ustrezno mesto v okviru šolskega dela, mesto, ki je za delovanje šole nepogrešljivo.

Pri rekonstrukciji organizacije šolskega dela bo zato vendarle treba upoštevati, da je v decentraliziranih in demokratiziranih šolskih razmerah mesto ravnatelja specifično, drugačno kot ob centralizaciji in državno-partijskem vodenju šolstva. Kljub temu da je ob delovanju pravne države mimo šol, učiteljev in staršev poskrbljeno za denar (potreben za uresničevanje zagotovljenega programa), še zmeraj ostaja ravnateljem in šolam skrb za posebne, dodatne, dogovorjene programe. Ker se to razmerje glede na gospodarski položaj družbe in višino proračuna spreminja in je delež dodatnih, posebnih, dogovorjenih programov najpogosteje večji in raznolikejši kot v centraliziranih in avtoritarnih šolskih razmerah, je tudi potrebna in utemeljena določena delitev ali personalna ločitev upravnega in pedagoškega vodenja. V okoliščinah, v kakršnih so dandanes ravnatelji pri nas, ko so hkrati pedagoški in upravni vodje šole (čeprav so jim

Učenci v političnem pluralizmu

Razliko med političnim monizmom in političnim pluralizmom lahko ponazorimo takole: Skupina, recimo desetih ljudi, hoče v hudem naliivu čez cesto. Radi bi ostali suhi, na izbiro pa imajo en sam velik dežnik ali pa deset različnih manjših. Jasno je, da bodo pri prehodu pod enim dežnikom ostali suhi samo tisti v sredini, če bo hotel čez cesto vsak zase, pa bodo imeli vsi približno enake možnosti. Pri tem se zavedajo, da barva dežnika ni bistvena, zato pa bodo pozornejši na njegovo velikost in kakovost. V vsakem primeru pa čez cesto ne bodo prišli suhi, če bodo imeli samo dežnik – potrebna je tudi primerna obutev. Tisti, ki ob prepiru pri izbiri dežnika na to pozabijo, prečkajo bosí...

Smo pred izbiro, vendar ne pretežko, saj izkušnjo z enim dežnikom že imamo. Nihče ni zadovoljen, kajti tisti na sredini so pozabili na čevlje.

Zadeva seveda ni tako preprosta, da bi jo lahko poenostavili na raven preproste izbire, ki bi bila odvisna le od znanja ali volje. Prehod od političnega monizma k političnemu pluralizmu pomeni predvsem na novo oblikovati in znova opredeliti interese družbenih (socialnih) skupin; to lahko povzroči nepredvidljive družbene, zlasti socialne napetosti, ki so v Sloveniji ali v Jugoslaviji lahko močno začinjene z mednarodnimi trenji.

Sproščajo se torej vse potencialne energije, se organizirajo in vedejo interesno in pragmatično, nimajo pa pred seboj nekega svetlega cilja. Kajti še tako dobronameren vsedružbeni projekt, ki so ga skušali uresničiti za vsako ceno, je v zgodovini porajal totalitarnost in dolgoročno družbeno neučinkovitost (krizo). Smotrna družbena ureditev

je torej takšna, pri kateri večinski interes vlada, ne prevlada pa toliko, da se utrdi (dogmatizira) kot trajen in da zatira vsakršne nastavke za drugačne (nasprotno) interese.

Umestitev šolskega sistema in delovanja šole v družbeni sistem, ki temelji na političnem pluralizmu, pomeni zavedno izogibanje tematizaciji neizbežnega prehodnega obdobja, v katerem ni (niti teoretično) čistih rešitev, saj so odvisne od razmerja moči med nosilci uveljavljanja političnega pluralizma (in vseh posledic le-tega), ter nosilci sprememb brez resnih posledic za zdajšnja socialna, gospodarska in politična razmerja. Prvi pravi dokaz, da se iz politično-interesnega (pre)razvrščanja rojeva nov politični sistem, nam lahko da izid, še bolj pa potek spomladanskih volitev. Ne glede na razplet

le-teh pa je položaj šole že bistveno zarisan s spremembami ustave in ustavnim zakonom za izpeljavo dopolnil ali z ukinitvijo svobodne menjave dela v vzgoji in izobraževanju (družbenih dejavnostih) in z ukinitvijo samoupravnih interesnih skupnosti (posebnih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije). Na kratko bi lahko označili novi položaj šole (vsaj v letu 1990) kot 'nazaj k državi' po daljšem obdobju 'podružbljanja'.

Vse do zdaj povedano je pravzaprav šole (nujni) uvod v obravnavo tematike tega sestavka – o organiziranosti učencev v političnem pluralizmu, torej v razmerah, ki jih še ni. Anticipacija le-teh pa so večstrankarski politični sistem in parlamentarna demokracija, polna uveljavitev pravne države in delovanje trga, uveljavitev vseh splošnih pravic in svobod državljanov in na koncu seveda opredelitev šole kot javne službe. S tem ko človek izreče slednje, ima občutek, da je povedal vse tudi o organiziranosti učencev v šolah, kajti javne službe imajo jasno opredeljeno mesto v družbeni sestavi, ki poraja tudi njihovo notranjo zgradbo.

To pomeni, da šola upravno preide v pristojnost državnih organov (parlamenta in njegovih izvršnih organov) in da je politiziranje ali neposredno politično organiziranje in delovanje v šo-

lah onemogočeno in prepovedano z zakonom. (Izjema so najbrž študentje in njihove stanovske organizacije, ki se praviloma pojavljajo kot politični subjekti v družbi.)

Učencem v osnovni in srednji šoli bi tako preostale zgolj funkcionalne oblike združevanja (razredne in šolske skupnosti ter interesne dejavnosti). Dvojni organiziranost (politična in samoupravna) je tudi do zdaj le redkokje delovala tako, kot je bilo zamišljeno. Ponavadi je (iz različnih vzrokov) prevladala ena oblika, druga pa je bila bolj formalna. Zmeraj pa je bila organiziranost učencev funkcionalna narave, morebitna depolitizacija šole pa bi prinesel predvsem večjo preglednost izražanja in uveljavljanja njihovih interesov. Večina današnjih političnih organizacij, združenj, gibanj, ki dokazujejo neogibni razvoj demokracije s sproščanjem političnega združevanja ali z večstrankarskim sistemom meni, da to sovпада z depolitizacijo šole. To bodo morali spoznati tudi tisti, ki mislijo, da do zdajšnjemu monolitnemu političnemu organiziranju učencev v šolah naravno sledi pluralistično politično organiziranje. (»Na šolah in univerzah mor biti omogočeno svobodno in enakopravno delovanje tako političnih kot nepolitičnih organizacij ne glede na njihovo ideologijo.« – Matej Makarovič, O social-demokratski mladini, Ljubljanski dnevnik, 25. 11. 1989.)

Kajti če je mogoče v političnem monizmu (vsaj formalno prisiliti šole, da postanejo kovačnice vsestransko razvitih osebnosti z enim svetovnim nazorom, eno ideologijo in ozkim (obvladljivim) spektrom vrednot, pa se v političnem pluralizmu vsi odpevujejo neposrednim političnim konfrontacijam v šolah – tako učencev kot učiteljev. Iz tega seveda ni mogoče sklepati, da je v političnem monizmu politizacija šole bolj (manj pogubna) kot v političnem pluralizmu, ampak da je v prvem primeru negativni učinek prikrit v drugem pa očiten zaradi nujni odprtih in neposrednih vmešavanj organiziranih političnih skupin.

Če torej menimo, da je funkcionalna organiziranost učencev v vsakem primeru potrebna in zaželena (tudi kot socializacijski in vzgojni dejavnik), pa bo političnega organiziranja v političnem pluralizmu očitno konec. Stališča ZSMS (članstvo nad starostjo petnajstih let in zavzemanje za depolitizacijo šole), že ne povedujejo tak razplet za organiziranost srednješolcev in učencev osmih razredov osnovnih šol. Več težav pa bo s pionirsko organizacijo; to so formalno do zdaj opredeljevali kot nepolitično otroško organizacijo, ki je po svoji naravi očiten podmladek nekdanje ZSMS in (nekdanje) ZKS. Res je sicer, da s prisenbni mentorji (učitelji s svojo dejavnostjo že zdavnj razrahljali togost pionirske organizacije, niso pa mogli odpraviti protislovij in zapletov, ki so nastali že samo v tem, da organizacija obstoji (načelo prostovoljnosti, sprejemni rituali, polvojaški simboli, ateistični podstat delovanja, razmerje odraslih). Tako prizadevanje Zveze prijateljev mladine za prvo pionirsko organizacijo niso zmogla jasno določiti njen nadaljnje usode. Mogoče pa napovedati, da uveljavitev političnega pluralizma nedvomno ukinja pionirsko organizacijo, kakršno poznamo danes, zmanjšuje pa potrebe po organizirani skrbi odraslih za mladi – tudi po (ne)strankarskih organizacijah, kakršne so lahko ustrezno spremenjena Društva prijateljev mladine.

Kaže torej, da je depolitizacija šole toliko neizbežna, kolikor obstoji resnična možnost za uveljavitev političnega pluralizma. Za to pa bo treba postoriti marsikaj.

Ob današnji organizaciji šolstva in šol, ko je delo šol in učiteljev zapolnjeno od zunaj, ko zanje ni manevrskega prostora, da bi v šolskem življenju uveljavljali svoje strokovne in osebne človeške perspektive, se obeta tudi šolskemu razvojnemu in svetovalnemu delu slaba prihodnost. V takem sistemu je svetovalno delo šolskega pedagoga, psihologa in socialnega delavca nepotrebno.

Pri iskanju ustrežnejših in učinkovitejših organizacijskih rešitev dela bo treba odpraviti zdajšnjo preveč subjektivno odvisnost dela ter strokovnjakov v šoli. Natančneje bi morali tudi normativno opredeliti njihovo mesto in vlogo v organizaciji šolskega strokovnega dela ter razmerju do učiteljev, učencev, staršev in še zlasti do (pedagoškega) vodstva šol. Te strokovne zmožnosti, ki so danes na

Ive Šubic: Na pogorišču, olje, 1962

brez samoupravljanja in samoupravnih organov staršev.

Decentralizirani in resnično demokratizirani sistem upravljanja šol pa je v resnici tak, da brez sodelovanja okolja (staršev, prostovoljcev, donatorjev, prijateljev šole idr.) sploh ne more delovati. Takšno sodelovanje je potreba in pogoj, da šola sploh lahko obstaja. Zato bo treba ob tem, ko se bomo odločali, kaj je naša skupna nacionalna naloga in program in kaj je naloga in program občine in šole, ponovno opredeliti tudi mesto in vlogo staršev pri načrtovanju in uresničevanju šolskega programa. Kritično bo treba ugotavljati, kdaj, kje in kako je smiselno, potrebno, nujno, zaželeno sodelovanje staršev in drugih struktur občanov v šolskem samoupravljanju.

METOD RESMAN

PEDAGOŠKI DELAVCI

Od februarja 1989 deluje pri Medškofijskem odboru za izobraževanje sekcija pedagoških delavcev. Zbiramo se učitelji osnovnih, srednjih, visokih in višjih šol, vzgojitelji, pedagogi, psihologi... in vsi, ki nas povezuje skrb za vzgojo in izobrazbo slovenskega mladega človeka. To šolsko leto pa je posvečeno prav vprašanju učitelja.

17. februarja 1990 bo ob 9. uri na teološki fakulteti (Ljubljana, Poljanska cesta 4) seminar s predavanjem: PROF. DR. STRES: NOV ČAS IN NOV UČITELJ. Po predavanju bo okrogla miza na to temo. Radi bi spregovorili o vseh žgočih vprašanih učitelja in šole v tem času.

MOI – Sekcija pedagogov

IZTOK VILIČ

Zamisel s Havajev

SKLENJENO V DESETIH MINUTAH

HONOLULU, AVGUSTA 1968.

Gospod Raymond J. Corsini, doktor psihologije, je srečal na ulici ravnateljico ene tamkajšnjih osnovnih šol (Sister Joan Madden, Our Lady of Sorrows School). Vprašal jo je, kako je kaj v njeni šoli.

Otroci so nemirni, nočejo se učiti, vsemu se upirajo, je potožila ravnateljica. - Učitelji jim niso več kos in starši so čedalje bolj nezadovoljni.

Corsini je odvrnil, da je za vse to najbrž kriv neprimeren šolski sistem. Ravnateljica se je strinjala in dodala, da tudi drugi sistemi, ki rastejo ob tradicionalnem, niso kaj prida.

Corsini pa ni bil zadovoljen. Je to izživ? Znenada ga je prešinilo in vedel je: razvil bo nov in boljši izobraževalni sistem, osebnosti model Alfreda Adlerja pa bo pravišnje izhodišče zanj.

Ravnateljico je zamisel presenetila, vendar ga je spodbudila:

- Oblikuj sistem, pa ga bom vpeljala v svojo šolo.

Najbrž ni pričakovala, da bo njena šola že čez nekaj let zares povsem drugačna. Za sklep o tej reformi nista potrebovala več kot

deset minut. Corsini pa je novi sistem pripravil naslednja štiri leta. Pogovarjal se je z učitelji, učenci in starši, da bi ugotovil, kakšno šolo potrebujejo in želijo. Mnenja si je skrbno zapisoval in si tako ustvaril podobo idealne šole. Kakšna naj bi bila?

Predvsem naj ne bi poučevali tistega, česar si otroci ne želijo in kar že znajo. Otroci, ki bi motili pouk, naj bi šli iz razreda. Urnik ne sme vsebovati le splošnoizobraževalnih predmetov. Vsak učenec naj bi imel tesnejše stike z enim od učiteljev. V šoli ne bo nagrad in kazni. Otroci naj se sproti seznanjajo s tem, kako napredujejo. Ozračje mora biti čim bolj sproščeno. Vsak naj si pridobiva znanje, kolikor zmora hitro, na način, ki mu najbolj ustreza. Pritisk staršev na otroka naj bo čim manjši.

ŠTIRI LETA POZNEJE

HONOLULU, SEPTEMBRA 1972.

Po štirih letih skrbnih priprav je začela delovati prva šola, ki izhaja iz načel humanistične psihologije in individualne psihologije Alfreda Adlerja, v določenih postopkih pa tudi iz behaviorizma.

Otroška vladavina po Corsinijevo

Svetovno znani psiholog dr. Raymond J. Corsini o šolah, ki se razvijajo zunaj tradicionalnega sistema in naj bi uničile njegovo krivičnost in nerazumnost

POSEBEJ ZA PROSVETNEGA DELAVCA

● Vaša predstava o vzgoji in izobraževanju mladega človeka se ne ujema s tradicionalnim šolskim sistemom. Kaj vas v tem sistemu najbolj moti?

- Dovolite primerjavo: ta sistem me spominja na pasjo dresuro. Pes mora slediti ukazom in mora ubogati - leči, skočiti, se ustavit. Vaditelj uči psa tisto, kar hoče njegov gospodar. Pri tem si pomaga z nagradami: za dobro opravljeno nalogo psa nagradi, če se ta ne izkaže, ne dobi ničesar. Toda pri otrocih se takšna obravnava ne obnese, odklanjajo jo, upirajo se in ne naredijo tistega, kar jim naročimo, skratka, zahtevate odraslih so bob ob steno.

Tradicionalno šolo lahko primerjamo tudi z zapori. Petnajst let sem služboval v njih in dobro jih poznam. Vse temelji na avtoriteti - tako kot v šoli. Oboji, zaporniki in otroci, so brez pravice. Mi smo tisti, ki ljudi v zaporih 'popravljamo', otroke v šolah učimo in edino mi lahko odločamo. Zaporniki se nočejo prevzgjati, šolarji pa ne učiti. Vsak se upira tistemu, kar mora.

morda ne bo nikdar uporabljaj... Upirati pa se ne sme, sicer se zgodi z njim nekaj podobnega kot se je zgodilo z ruskimi disidenti (pristali so v psihiatričnih bolnišnicah); napotijo ga k šolskemu svetovalnemu delavcu in ta naj bi otroka prilagodil drugim, zatrl njegovo izvirnost in omilil drugačnost.

V zdajšnjem sistemu ne pojmujejo otroka kot odgovorno bitje, ki ga je treba spoštovati. Dajejo mu premalo ali skoraj nič možnosti za izražanje njegove enkratnosti in odkrivanje njegovih zmožnosti.

● Veliko svojega strokovnega dela in tudi prostega časa ste namenili oblikovanju drugačnega modela izobraževanja - po individualni psihologiji Alfreda Adlerja ste ga imenovali individualno izobraževanje. Šole, ki delajo po vaši teoriji, imenujemo Corsinijeve šole ali šole C4-R. V čem so te drugačne od tradicionalnih?

- Šola C4-R temelji na prepričanju, da bodo otroci napredovali, če so za to motivirani. Dojeli morajo, da so odgovorni

dejo v družini in širšem okolju, do ljudi so prijaznejši, in ker so odkrili in spoznali svoje sposobnosti, razvili spretnosti in so širše razgledani, so tudi kos zahtevam, ki jih postavlja življenje.

Sam sem sicer že upokojen, moje delo pa nadaljujejo mlajši

nalog. Ponavadi jih vse to zelo zanima, nekaj pa je tudi takšnih, ki si nočejo vzeti časa za priprave. Izkušnje so pokazale, da prav ti kasneje povzročajo težave, zato smo sklenili, da otrok, katerih starši se niso hoteli udeležiti uvodnih priprav, ne bomo sprejeli.

Ker je šola tista, kamor vstopi vsak otrok, mora zadostiti zahtevam duševnega razvoja. Dobra je samo takrat, kadar je usklajena z razvojem otrokove duševnosti. Le takšna šola je lahko družbena.

Alfred Adler

kolegi. Njihove izkušnje so podobne mojim.

● Kako delujejo vaše šole?

- Pravi čudež je, da šole C4-R tako dobro uspevajo, čeprav porabijo zanje manj denarja kot za tiste v tradicionalnem šolskem sistemu. Denar zanje zbiramo s prodajo gradiva (knjige in drugo berivo), s članarino IEI (organizacija, ki povezuje vse, ki so naklonjeni sistemu individualnega izobraževanja, to je Corsinijevim šolam) in raznimi (redkimi) prispevki. Kakršen koli prihodek denarja od zunaj bi najbrž okrepil nadzor nad našim delom, to pa bi slabo vplivalo na nadaljnji razvoj šol C4-R. Zunanji dejavniki bi prav gotovo popačili našo temeljno filozofijo in teorijo. Vem, da bomo zmogli brez dodatnega denarja. Pomagali nam bodo družbeno zavedni ljudje in tisti, ki se zanimajo za naše delo in vidijo v njem veliko dobrega. Podpirajo nas predvsem starši in učitelji, manj naklonjeni pa so nam vodilni delavci šol in nekateri člani šolskih svetov. Ne želimo, da bi v našem sistemu izobraževanja sodelovali ljudje, ki nam ne zaupajo. Ugotovili smo, da tisti, ki si sistem napačno razlagajo, nehoti spregledajo bistvene vrvice in dodajo takšne, ki so v nasprotju s cilji C4-R.

● Starši imajo v vašem sistemu izobraževanja spremenjeno vlogo. Tudi oni morajo obiskovati svojevrstno šolo...

- Naša filozofija je proti nasilju, zato naj si starši in otroci izberejo šolo sami. Če želijo k nam, povabimo starše najprej na sestanek in jim razložimo, kako delujemo. Udeležiti se morajo tudi krajšega tečaja, da se naučijo ravnati z otroki. Spoznajo tehnike, ki jih opisujem v svoji knjigi The practical parent (Praktični starši), zvedo, kakšna je naša šola in tudi to, da v šolah C4-R nikdar ne dajemo domačih

Pri nas mora sam otrok skrbeti, kaj in kako se bo učil, kje in kdaj, in če otroci želijo, jim pri tem pomagajo učitelji. Ti skrbijo zanje v šoli, starši pa doma. To ločnico smo postavili name-noma, ker smo pogosto ugotavljali, kako zelo škodujejo otroku pretirana pričakovanja staršev.

● Izbirate učitelje po kakšnih posebnih merilih in zahtevah?

- Pri nas lahko dela vsak strokovno usposobljen učitelj. Nekateri je mogoče vpeljati v delo celo v enem dnevu. Učiteljev ne učimo, kako naj učijo, ampak jih le usmerjamo, kako naj se poglabljajo v sistem izobraževanja, in jih seznanimo s posebnostmi (npr. z uporabo zapovedi 'prenehaj' in 'odidi'). Čudovito je, kadar imamo učitelje, ki resnično sprejmejo našo teorijo, naš način dela. Takšnih je precej, posebno mlajših. Pravijo, da je ta sistem šolanja že teoretično zelo privlačen, ko pa ga preskusijo v praksi, je še boljše.

● In kakšna bo po vašem mnenju prihodnost teh šol?

- Šole C4-R so kot majhen ogenj, ki se bo nekega dne morda razplamtel. V šolah sodeluje precej več kot deset tisoč ljudi, podpira jih nekaj sto, deset (in več) pa jih žrtvuje zanje veliko časa in moči.

Za izobraževanje smo odgovorni vsi. Kolikor več ljudi se nam bo pridružil, tem več manjših ognjev bo morda vzplamelo zunaj tradicionalnega sistema in požgalo njegovo krivičnost in nerazumnost. Radi bi ustvarili boljši svet. Je še katera pot boljša, kot spreminjanje vzgajanja in izobraževanja, prizadevanje za moralne, duhovne, filozofske vrednote, ki jih skušamo razviti pri mladih prav s šolami C4-R?

STARŠI SO NAVDUŠENI

Iz vprašalnika, na katerega so odgovarjali starši otrok, ki obiskujejo Corsinijevo šolo Jefferson Elementary School, Pueblo, Colorado, razberemo:

48 odstotkov staršev meni, da so postali otroci, odkar obiskujejo to šolo, spoštljivejši do drugih. 79 odstotkov staršev je ugotovilo, da so njihovi otroci v tej šoli postali odgovornejši. 88 odstotkov pa, da so razvili, dotlej še neodkrita ustvarjalna sposobnosti. 64 odstotkov jih je opazilo, da njihovi otroci bolje zaznavajo razpoloženje in čustva drugih in da se nanje tudi znajo odzivati. Kar 95 odstotkov jih je prepričanih, da v tej šoli učitelji resnično spoštujejo svoje učence.

76 odstotkov staršev meni, da se otroci bolj zanimajo za šolske dejavnosti, odkar so v tej šoli. 71 odstotkov pa, da bolje rešujejo svoje težave, kot so jih poprej.

alternativna šola

Kakšna je šola C4-R

Corsini Four-R School = Corsinijeva šola C4-R (Responsibility, Respect, Resourcefulness, Responsiveness) je novo ime za sistem izobraževanja, ki temelji na individualni psihologiji, to je individualnem izobraževanju (Individual Education IE).

Sistem individualnega izobraževanja skuša vzgojiti in izobraziti otroka celostno, zato se ne ukvarja le s splošnoizobraževalnimi predmeti, temveč razvija tudi otrokovo odgovornost (otrok samostojno opravlja svoje dolžnosti in tako postaja zrel in zanesljiv delavec, družinski član in pripadnik skupnosti, ki zaupa vase), spoštovanje (do sebe in drugih), pri učencih skuša kar najbolj razviti telesne in umske sposobnosti (da bi kasneje v življenju lahko dosegli čim večje uspehe), mlade pa nauči tudi prislunih potrebam drugih (brez tega ne more biti zrela osebnost).

Corsinijeve šole temeljijo na osebnostnih teorijah Alfreda Adlerja, Carla Rogersa, Abrahama Maslowa, Alberta Ellisa, Jamesa Bugenthala, Rolla Maya in na znanstvenih spoznanjih o motivaciji in učenju, najbližja pa jim je Adlerjeva teorija. Bistvo individualnega izobraževanja je, da udeleženci kar najbolj razvijejo svoje sposobnosti, in sicer tiste, ki se jim zdijo najpomembnejše. O tem, kako bodo najboljše razvili svoje sposobnosti, odločajo sami. Pri tem jih podpirajo učitelji, ki so predvsem njihovi svetovalci; ne skrbijo le za to, kako bodo pridobili učbenike, učila in kje se bodo učili. Pomagajo jim najti smisel v učenju. Kljub temu pa se dogaja, da se učenec ne želi učiti tistega, kar mu svetujejo. In kaj v takšnem primeru stori učitelj?

Otroka ne sili k učenju, ampak potrpežljivo čaka, da se bo pripravil na učiti. Ponavadi se zgodi to kaj kmalu, saj učenec spozna, da brez zahtevanega znanja ne more napredovati.

Pri nekaterih predmetih posamezniki skokovito napredujejo, in če so v dobri duševni in telesni kondiciji, lahko v kratkem času veliko dosežejo. Nastopijo pa tudi obdobja, ko učenje ne gre, kot bi hoteli. Teh okoliščin v drugih šolah ponavadi ne upoštevajo. Bistvo teorije individualnega izobraževanja pa je prav v tem, da se otroci učijo, kadar si želijo, in si ustvarijo svojo hitrosi (tempo) izobraževanja. Ko se učijo, so za to dejavnost pripravljeni, zato so veliko bolj uspešni, kot pa če bi jih kdo k učenju silil.

Otroci si zbirajo sami ne le snov in čas učenja, temveč tudi način - nekateri raje poslušajo predavanja, drugim je bližje samostojno delo v knjižnici, nekateri se bolj znajdejo v manjših skupinah. In v šolah C4-R imajo vsi dovolj raznolikih možnosti za pridobivanje znanja.

Otrok je za svoje izobraževanje odgovoren sam in ko meni, da neko snov obvlada, se s svojim učiteljem svetovalcem dogovori za preverjanje. Dosežke pri splošnoizobraževalnih predmetih sproti zapisujejo v preglednik napredka, ki jo ima vsak učenec. Predmeti so marsikdaj v nasprotju z njegovim zanimanjem, zato je preglednica, ta neuradni kazalnik otrokovega napredka, toliko pomembnejša, saj mu pomaga slediti predmetom in si po korakih pridobivati znanje. Šola ni prava šola, če nima učnega načrta. Pa ga je v šoli, kakršna je Corsinijeva, sploh mogoče izpolnjevati? Praktiki nimajo hujših težav, ponavadi je celo manj zapletov kot v drugih šolah. Učni načrt v šolah C4-R sestoji iz treh sklopov - vsakemu naj bi namenili približno dve uri na dan: iz splošnoizobraževalnih predmetov, ustvarjalnih dejavnosti in socializacije. Otrokom se ni treba udeleževati pouka splošnoizobraževalnih predmetov ali ustvarjalnih dejavnosti, če ne želijo, morajo pa se udeležiti programa socializacije, ki poteka v t.i. glavnem prostoru, četudi dejavnost le opazujejo. Splošnoizobraževalni program ima

enako vlogo kot v drugih šolskih sistemih. Predmeti so razdeljeni na tedenske lekcije in na preverjanje. Kako otrok napreduje pri teh predmetih, kaže preglednica napredka, in če se otrok strinja, jo smejo videti tudi starši. Učenec opravlja preskuse (teste) iz različnih lekcij iz učnega načrta. O tem, kdaj, kje in kako se bo učil, odloča sam. Le če to želi, upošteva nasvete učitelja svetovalca, svoje zamisli pa lahko povedo tudi starši, vendar jih presoja otrok.

Pri ustvarjalnem programu se lahko otrok učil karkoli, le če ima primerne učitelje (ta je lahko šolski učitelj ali pa so to starši ali sošolci) za zeleno dejavnost. V Corsinijevih šolah, ki delujejo po svetu, so našli približno petsto različnih ustvarjalnih dejavnosti, ki so jih izbrali otroci.

Za program socializacije skrbi učitelj svetovalac, ki si ga otrok sam izbere. Otroci, ki se odločijo za istega svetovalca, z njim preživljajo v glavnem prostoru vsak začetek dneva, enkrat na teden imajo skupen sestanek, enkrat na mesec pa se z njim srečajo posamično, da se pogovorijo o delu, uspehu, in preberejo preglednico napredka. Učitelj svetuje, kaj in kako naprej, ob tem seveda upošteva želje in načrte. Je tudi vez med šolo in domom. S starši se zmeraj pogovarja v navzočnosti otrok.

Ena od stvari, ki se obiskovalcem Corsinijevih šol prav gotovo vtisne v spomin, je nenavaden red, ki preveva prijetno šolsko okolje. Kako je sploh mogoče doseči tolikšno disciplino, posebno v okolju, kjer ni podrejenih, kjer otroci (od treh do osemnajstih let) odločajo o tem, kaj bodo počeli. Učitelji nimajo zaslug za ta zavdanja vredni red. Vzroke zanj moramo poiskati v sistemu individualnega izobraževanja: le-to je prostovoljno, povsod se lahko prosto gibljejo, le v prostoru, kjer poteka pouk, je nadzor. Vsi upoštevaajo dogovorjena pravila. Skratka: šola ima trdne teoretične in filozofske temelje in zato je tudi v praksi tako zelo uspešna. Preden začno otroci hoditi vanjo, jih nadrobno seznanijo z njenim delovanjem in s posebnostmi. Ko spoznajo pravila, jih morajo tudi upoštevati. V šolah C4-R veljajo tri temeljna pravila, ki so tako preprosta, da jih razumejo že otroci, stari tri leta, in jih upoštevaajo: Nikdar ni opravičila za prekršek, tudi če bi učitelj želel koga opravičiti. Najbolj nenavadni zapovedi sta 'prenehaj' in 'odidi' (stop-go signal). Učitelj ne reče nič, le z roko pokaže otroku, naj preneha z dejavnostjo in mirno zapusti prostor. To je edino, kar lahko učitelj zahteva. Za vsak prekršek so posledice. Tem se ni mogoče ogniti. So različne in se stopnjujejo: od svetovanja, odstranitve od dejavnosti, pregledov, in končno, če otrok še zmeraj ne upošteva pravil in odgovorov, če ne zaleže niti odkrit pogovor s starši in strokovnjaki, ga ravnatelj izključi iz šole. Za takšno šolo ni primeren ali pa takšna šola ni primerna zanj.

LUČKA LEŠNIK

Šole v tradicionalnem šolskem sistemu je videti kot nekakšen 'demokratski zapor' - avtoritarna ustanova, kjer je glavno pravilo ubogljivost - upravljajo pa jo ljubozni in skrbni ljudje. V sodobnem izobraževanju je narobe prav to: šolske metode niso usklajene s temeljnimi pedagoškimi načeli in nasprotujejo veljavnim vrednotam (šolski sistem je po svoje še zmeraj podoben tistemu, kakršnega so imeli v Hitlerjevi Nemčiji, Stalinovi Rusiji - in to je preživeto).

Zamislite si: vedoželjnega otroka, polnega zaupanja, nič krivega, napotimo v šolo, tam pa ga pehajo v pokorščino in poslušnost. Sedeti mora pri miru, sicer ga ozmerjajo, ocenjujejo ga kot kos mesa, o njem razpravljajo za njegovim hrbtom, ukvarjati se mora s predpisano snovjo, ne glede na to, ali je zanj pretežka ali prelahka, uči se jezike, ki jih

zase, za svoje izobraževanje. Tradicionalni sistem pa temelji na nesodobnih filozofskih in teoretičnih zasnovah, po katerih je treba otroka siliti k učenju. Vemo, da to ni prav, zato skušamo ustvariti sproščeno ozračje, otrokom omogočiti učenje, jim ponuditi svetovalce, ki jih sami izberejo v učiteljskem kolektivu. Model individualnega izobraževanja je učinkovit, če vzdržujemo red in dosledno upoštevamo pravila.

V šolah, ki so sprejele našo zasnovo izobraževanja, je obisk pri splošnoizobraževalnih urah prostovoljen, vseeno pa se naučijo otroci prav toliko kot v tradicionalnih šolah in še več, zato pa porabijo več kot polovico manj časa. Pomembne prednosti so še: otroci dobe dobro podlago iz splošnoizobraževalnih predmetov, radi se učijo, imajo boljše predstave o sebi, dobro se znaj-

O DOMAČIH NALOGAH

Domače naloge lahko povzročijo odpor do šolanja, konflikte v družini (kolikokrat starši poročajo, ne smeš ven, dokler ne napišeš naloge), voljo v lazi in govorijo otroci bodo doma zatrdjali, da nimajo domače naloge, česar je bodo imeli, pred poukom pa jo bodo hitro prepisali od sošolca), motijo druge domače dejavnosti in poročajo o otrokovi družinski življenju. Niso dovolj učinkovite, saj je pogosto preveč možnosti, da jih otroci pišejo (mami brate, sestric, telefoniraj, obišči). Bistrejše opravijo naloge, če jih pomagajo, če jim pomagajo, vendar je njihov postopek reševanja drugačen od učiteljevega, to pa povzroči zmedo. Večini otrok so domače naloge v šoli, saj jih delajo povsem mehanično, namisto da bi se vanje vneli in jih spoznali zaradi kar najbolj skrbno. To skoraj ni mogoče, otroci se ne morejo udeležiti več kot dve uri na dan in prav ničloveško je, če jim npr. pri pouku sesturnega pouka še nekaj dodatnih ur. Ni čudno, da učenja ne marajo. To pa je tudi eden glavnih razlogov, da so zagovorniki Corsinijevih šol proti domačim nalogam.

kultura

Ob deseti obletnici Suhodolčanove smrti

Pred nami je kulturni praznik. Ta trenutek znova doživljamo bogastvo kulture, nagradujemo dosežke, se pridružujemo čestitkam in negodujemo, ker so še stvari, ki bi prav tako zaslužile pozornost. Veselimo se, ker kulturni praznik ne utripa samo v večjih mestih, ampak v vsem slovenskem prostoru: ne samo zaradi veličine Prešernovega duha, temveč tudi zato, ker smo se s knjigo v vsej zgodovini neshotokrat potnjevali, da Slovenci smo in da nočemo kloniti.

V tem prazničnem ozračju pa se moramo spomniti še ene obletnice: prav na Prešernov dan je umrl Leopold Suhodolčan, mladinski pisatelj, pisatelj, podpredsednik Društva slovenskih pisateljev in spodbudnik plemenitega gibanja za dobro knjigo – bralne značke. Kdor je živel s Suhodolčanovim delom, se bo začudil, da je minilo že deset let, odkar ga ni med nami: Suhodolčanovo mladinsko delo je namreč doživljalo nekatere natisse še po njegovi smrti in tudi marsikatero delo je bilo ponatisnjeno. To hkrati potrjuje, da se je bil pisatelj zveš v mladi rod, mu znal prislusniti in dati pravo knjigo v pravem času. Hkrati pa je neugoden gospodariki položaj tudi kriv, da ni ponatisnjeno še več tistih del, s katerimi je pisatelj posegel v začetek odrasčanja mladega bralca, v najpomembnejše, a tudi najbolj kritično obdobje. Lahko rečemo, da se je Leopold Suhodolčan s svojimi najboljšimi deli že vpisal med klasike mladinske književnosti.

Nas pa zanima tudi njegovo prizadevanje, da bi dobil otrok v roke pravo knjigo. Mineva namreč 30. leto, odkar se je na Prevaljah rodila Prežihova bralna značka. Pisatelj Leopold Suhodolčan je skupaj s profesorjem slovenščine Stankom Kotnikom oblikoval gibanje, ki je bistveno prerodilo branje med mladimi. Dotlej je bilo namreč vse branje preveč usmerjeno v dela, ki so že z izrazom 'obvezno berivo' odbijala mladega bralca. Otroci na prehodu z razredne na predmetno stopnjo pa je še posebno želel najti v knjigah samega sebe, svoje idole – le-to pa mu je lahko dala le sodobna mladinska književnost, ki pa ni bila uvrščena v šolski program.

Skrb za dobro knjigo se je začela razraščati v množično gibanje že tedaj, ko smo o mladih bralcih, njihovih hotenjih in potrebah še zelo malo vedeli. Zato bi bil čas, da bi bralno značko, gibanje za dobro knjigo, tudi kritično, znanstveno ovrednotili.

Večkrat pravimo, da je bralna značka v krizi. Razumljivo je; vsako gibanje, ki traja dlje časa – in bralna značka spada mednje – potrebuje od časa do časa novih spodbud. Zato bi prej rekli, da samo gibanje ni v krizi, temveč čas, v katerem živimo, saj nas nenehna naglica peha tudi v površnost. Na srečo je vendarle še precej zagreht mentorjev, ki živijo z bralno značko in jim čas ne more do živga.

Se zmeraj zvenijo tudi Suhodolčanove besede – le nekaj ted-

nov pred njegovo nenadno smrtjo – na zboru delegatov bralnih značk – kot dediščina, ki jo moramo spoštovati in ohranjati: Branje za bralno značko je prostovoljna oblika branja, pogovori naj bodo sproščeni, tovariški. Podelitev bralnih značk naj bo praznik, ki naj bi bil še dolgo v spominu; naj ne bo šablona pri pogovorih in podelitvi. Bralna značka je pripomogla, da je bilo izdanih veliko knjig v zbirkah Moja knjižnica in Zlata knjiga. S svojo sproščenostjo je vplivala na domače branje in prerodila srečanja s pisatelji.

Deset let pred tem, ko je pisatelj Leopold Suhodolčan govoril o začetkih, je še zapisal: »Dobra knjiga naj tudi v času osvajačev Lune buči v človeku, kar je človeškega, lepega. Pa smo tako tuhtali nagrade za mlade, ki radi berejo. Ustanovili smo Prežihovo značko. Za idejo o značkah smo morali poiskati tla, na katerih bi lahko zrasla in obrodila sadove. Z učenci se je razvil pogovor, učenci so govorili čisto drugače, bolj sproščeno, bolj izvorno kot v razredu. Morebiti bi kdo dejal, da je mladega človeka kaj lahko zvaliti na tekmovanje, spretni učitelji to brez težav dosežejo. Tega ne morem zanikati. Toda hkrati je tudi res, da mladega človeka pridobiti le za prvo tekmovanje (če je njegova prijava res prostovoljna), za naslednje pa le v primeru, če se je prvič tekmovanje posrečilo, če je zbudilo v njem pravo zanimanje in navdušenje.«

Pisatelj je pred petnajstimi leti razčlenil gibanje takole: »Bralne značke so organizirane, sistematizirane, neprislusljene, sodobne oblike vzgoje mladega bralca za dobro knjigo. Vsaka od teh besed seveda nosi v sebi globljo vsebino in daljšo pot razvoja: organizirana – bralna vzgoja slovenskega mladega bralca zdaj ni več prepuščena naključnim, sprotim domislekom staršev, vzgojiteljev, knjižničarjev, založnikov;

sistematizirana – z bralnimi značkami vodimo mladega bralca od njegovih prvih stikov, od preproste otročkega navdušenja za knjigo do trajnega prijateljstva s knjigo;

neprisiljena – mladega bralca ne posiljujemo s knjigo, temveč ga zvaljamo k dobri knjigi (s pretehtanim, privlačnim izborom del, prijavljenec si sam izbere dela iz širšega seznama, z nagradjevanjem, s tem da mladi sami ustvarjalno sodelujejo v akciji);

sodobna – z uvajanjem novih oblik dela s knjigo: ustvarjalni, sproščeni pogovori o prebranih delih, največkrat v knjižnicah, ki postajajo središče samostojne dejavnosti mladih, pogovori z ustvarjalci, literarni nastopi mladih, literarne ekskurzije, razstave itn.«

Dodajmo k temu le še izkušnje zadnjih petnajst let in se površnost ki temelji, potem bomo prav gotovo našli pravo pot. Ne samo zaradi mladih bralcev, temveč tudi zaradi Suhodolčanovega spomina.

JOŽE ZUPAN

Poezija in magija

Gledanje poezije na stvari, iskanje dimenzije, ki je ne poznamo, ne uporabljamo, ne priznavamo, povezuje poezijo z magijo. Način, kako daje predmetom vrednost in lastnosti, ki so z empiričnimi sredstvi nedokazljive, je magičen. Ker nam govori na tak način, da so njene zmeraj upoštevane zakonitosti podobne čarovniškemu obredu ali čarovniškemu obrazcu, prinaša v naš svet svetljenje sveta, ki je že zdavnaj izgubil, ki pa je bistveni, zaprti del našega duha.

DANE ZAJC

Umrli je umetnik

Ive Šubic (1922–1989)

Slikar poljanskega pejzaža, partizanske motivike in knjižni ilustrator, človek, ki je ustvarjal z enako energijo in vztrajnostjo, s kakršno se je bojeval med narodnoosvobodilno vojno, ustvarjalec iz svojih izkušenj, poln razumevanja za življenjska vprašanja, oprta na socialno resničnost – vse to in še marsikaj je bil Ive Šubic. Generacijsko spada med prve slikarje, ki so se po osvoboditvi šolali v Ljubljani: po starosti so se razlikovali, saj je njihov šolanje pretrgala vojna in prav ta je v marsičem tudi usodno zaznamovala njihovo delo. Povojni čas je pomenil možnost za izražanje doživetega, pot v novo resničnost iz skrajno napornega življenja med vojno v mirno vsakdanost po njej. Šubic spada v tisti rod umetnikov, ki se je uveljavil po letu 1953. Ohranil je figuralko izraza, forma mu je bila še zmeraj sporočilno izhodišče, temeljna posredovalka doživetja, le da jo je skušal stopnjati z deformacijo in intenzivnejšo barvitostjo, ali pa jo je kubistično izčiščeval. Navidezni realizem je opredelil v doživljanju in mu določil obliko. Narava je le izraz umetnikove izpovedi, podoba novega doživljanja, ki ga ustvarjalci prejšnjih časov niso poznali ali doživljali enako. Čeprav je Ive Šubic ohranjal značilnosti svoje likovne generacije, se v bistvu ni nikoli prav odmaknil od slovenskega slikarskega izročila. Katere koli značilne tematike se je loteval – bodisi da je bilo to travmatično partizanstvo, muka kmečkega življenja ali stilizirana ilustracija knjižnih besedil – zmeraj je ta vitalistična prvina v domači zemlji zakoreninjena umetnosti dajala njegovemu delu poseben odtisek.

Šubičev opus je ne le kvantitativno obsežen, temveč tudi likovno-tehnično raznolik. Njegovo intimistično doživljanje sveta se je izrazilo v delih manjšega formata, v risbah, ilustracijah, skicah, pa tudi v grafikah.

Zaslouel je z monumentalnimi mozaiki in s stenskim slikarstvom, s katerim je tudi značilno zaznamoval svojo Poljansko dolino. Po študiju na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost je slikal v olju in temperi, se poglabljeno ukvarjal z grafiko, predvsem z lesorezom, ilustriral je izredno veliko knjig in revij.

V njegovem slikarstvu se razpirajo veliko motivnih svetov, ki se tematsko zaokrožajo v razmerje med človekom in zemljo, in sicer v tri značilne sklope: človek na zemlji, človek v boju z zemljo in sama zemlja. Bistveni prvini tega slikarstva sta torej človek in zemlja, ki sta usodno, bivanjsko povezana, saj je človek tesno povezan z zemljo v boju z njo in zanjo. Podoba kmeta se prepleta s podobo borca, vsak od njiju ima v sebi nekaj notranje ambivalentnosti – vdan je v trpljenje, hkrati pa žilav in neuklonljiv, kljub nepredvidljivim življenjskim okoliščinam; kakršne koli že so, nikdar ga ne odtrgajo od zemlje in njenih korenin. Njegove figure so simbolične in tipizirane, zgolj navidezno realistične, saj so v resnici globoka umetnikova izpoved. Tako kot figure se tudi krajinski motiv Šubicu spreminja v kompozicijsko urejeno celoto, barvno in tonalno ustrezno, določeno in s tem tudi izjemno učinkovito. Tako odkriva umetnik svojo optiko vsakdanjega, običajnega sveta, pri tem pa se ne odreka iskanju svojega likovnega izraza.

Za Šubičeva izpovednost je zelo značilna motivika iz partizanskega življenja, nič manj kot ta pa tudi kmečka resničnost, iz katere izhaja ves Šubičev rod v Poljanski dolini. Njegovi partizani imajo značilno ukrivljeno držo hribovskih kmetov, njihova bojevitost je zakrita; to so upognjeni in zmeraj trudni ljudje, a vendar vztrajni in dokončno prepričani v svojo pot. Šubičeva partizanska motivika nikakor ni upodabljanje samega boja, am-

pak pričakovanje pred bojem, zatopljenost po njem, pogled na gorečo vas, ali pa morda samo lirčni spomin ali obtožba.

V prizadevanjih po iskanju sodobnega in svojevrstnega slikarskega izraza se je pod slikarjevo ustvarjalno roko rojevala krajina, v kateri so se sčasoma razkrivale nove estetske vrednosti: včasih nekakšen magičen in lirčen alpski kubizem s sledmi slovenske likovne dediščine; kasneje krajina ni več toliko kubistično-ekspresivno stilizirana, zaris postane mehkejši. Takšna težnja k estetizaciji je opazna tudi v knjižnih ilustracijah, v katerih prav tako prevladujeta sodoben likovni izraz in prvina ljudskega.

Skozi obsežno Šubičovo delo ki je nastajalo v časovno razmroma velikem razponu več desetletij, so se tako izkazale nekatere vodilne, znova in znova izpovedane teme, prevlečene z optičnim umetnikovega videnja in sodobne likovne izraznosti. V takšni drugačni likovni tehniki upodobljene, oblikovane tudi pod vplivom sodasnih svetovnih likovnih tokov, so ostale za umetnika izčrpne zato, ker je njihova spiročilna vrednost globoko etičnohumana. In prav to bistvo Šubičeve ustvarjalnosti bo ohranjalo njegova dela včlenjena v časovno zmeraj znova razkrivalo njihovo vrednost.

VLASTA KUNEJ

Pomisel o jeziku v stroki

Če človek ni zmožen izraziti svoje misli, tudi v stroki ne zmoredo ve kaj razmišljati. Skrbeti za jezik v stroki pomeni gojiti zmožnosti strokovnega razmišljanja.

Zdi se, da naše šolstvo ne dojame te pomembne soodvisnosti jezika in duha. Dejavnost učitelja stavista se navadno omejuje na poučevanje zgodovine književnosti in zgradbe jezika, na negovanje materne jezika v svetu lepih umetnosti, v jezik stroke in strokovnih predmetov pa njegov vpliv največkrat ne seže. V teh predmetih se ne goji kultura jezika, ni volje za negovanje izvirne jezikovne misli stroke. V tem pogledu ostajajo učenci z učitelji vred duhovno revni, misleč, da je vprašanje jezika le vprašanje književnosti in slovnice, ne pa predvsem načina in globine razmišljanja v vsaki posamezni stroki in v zmožnosti sporočanja te strokovne misli. Te usposobljenosti naše strokovno šolstvo žal nima (tudi splošno ni dosti na boljšem), zato

se maturantje strokovnih šol težko prebijejo v duha stroke zahtevnejši ravni znanstvenega razmišljanja. Učenci nimajo ročaja za to. Šola teh zmožnosti ne daje, ker jih tudi sama nimajo. Zato se miselno zahtevnejši učenci izogibajo takih šol, saj duhovno prazne, so brez duha stroke. Tragično je, da se strok sama tega dostikrat ne zaveda tako kadrovske, duhovno in strokovno tone v čedalje večjo odvisnost duhovno razvitejših strokovnih okolij.

Skrb za jezikovno bogost zmožnost strokovnega sporočanja je torej tudi skrb za razvojne neke stroke, pa naj bo to kemija, kmetijstvo ali kaj tretjega. Naloga slavista in vodstva šole na strokovni šoli je najbrž tudi ta: spodbujati to ozavešanje in razvoj jezikovno kulturo tudi v smeri. Kako – to je pa drugo vprašanje.

JANKO SVETINA

Slovenska beseda je...

Slovenski jezik je v svoji sodobni zvrsti razvejenosti jezik sporazumevanja v slovenskem prostoru in jezik slovenske besedne umetnosti.

Vse oblike pritiskov na jezik narodne skupnosti in posamezniki opozarjajo, da mora vsakdo med nami svoj jezik dobro poznati in svojega jezika, svojih govornih nastopov zavedati.

KARMEN SEDOVŠEK

Mislim, da ima vsak človek pravico do svojega jezika in pravico, da je nanj ponosen. Želim si, da bi v vseh ustanovah v Sloveniji govorili slovensko in da nikoli več ne bi bilo časov, ko je to bilo prepovedano.

JOLANDA LANGO

Nam, današnjim Slovincem, je lepo, saj nas nihče ne potujčuje nam ne vsiljuje nekega povsem tujega jezika. A kako bo z našimi otroki? Tega nihče ne ve!

IVETA GRADIŠEK

Začela sem hoditi v šolo, se naučila pisati, brati in spoznavati, slovenski jezik pravzaprav je. S tem pa postaja moja zavest slovenskega jezika vedno globlja. Če samo pomislim, kako so Slovinci in slovenski jezik zaničevali in zatirali, me stisne pri srcu. Slovenske knjige so sežigali, hoteli so nas potujčiti, toda slovenski narod je ostal močan, bojeval se je in zmagal, kajti kdor se potujčiti, ni več sam svoj gospodar.

ALENKA DOMEJ

Meni je slovenski jezik zelo pri srcu, zato sem v današnjih razmerjih zelo zaskrbljena. Kaj se bo zgodilo z nami? Se bomo res potujčili? In ne. To se ne sme zgoditi.

Toda ta vprašanje ne pestijo le mene, temveč vse naše slovenske ljudi, ki je zelo zaskrbljeno za našo usodo v prihodnosti. Bojevali se bomo s skupnimi močmi, da bomo dosegli cilj.

Hud je bil boj za obstoj, vendar je bil dobljen, zato mora biti dobljen tudi boj za uporabo materne jezika, se pravi slovenščine.

MATEJA MAVC

Iz sestavkov z naslovom Ljubezen do slovenskega jezika, ki so napisali učenci 8. razreda Osnovne šole Prežihovega Vrancea Račna Koroškem.

Ive Šubic: Zimska pravljica, olje 1964

V spomin Danilu Kišu

1935–1989

S svojim odhodom je nepreklicno postal zgodovina. Že prej se je povzpela v književno ozvezdje Evrope – ne zato, ker je živel v svetovljanskem Parizu, ampak ker je stopal v korak s Krležo, Andričem, Crnjanskim in Selimovičem. Nikdar ni zatajil človeka, resnice in dežele, iz katere je odhajal v svet.

Leta 1984 je v Atenah prebral na mednarodnem srečanju Pisatelj in oblast svoje Nasvete mlademu pisatelju. Nekaj izmed njih smo izbrali za naše bralce.

- Pazi, da svojega govora ne zastrupiš z jezikom ideologij.
- Ne obiskuj tovarn, kolhozov, delovišč: napredek se ne vidi s prostim očesom.
- Ne druž se: pisatelj je sam.
- Ne piši po naročilu dneva.
- Bodi nezadovoljen s svojo usodo, kajti zadovoljni so le norci.
- Veruj, da je jezik, v katerem pišeš, najboljši od vseh, ker drugega nimuš.
- Ne bodi servilen, ker te bodo principi postavili za vratarja.
- O vsem imej svoje mnenje.
- Boj se tistih, ki ponujajo dokončne rešitve.
- Ne misli na smrt, a ne pozabljaj, da si smrtnik.
- Ne bodi dvorni norec.
- Ne pozabi, da zahteva junaštvo veliko ceno.
- Ne prepričaj se z nevedneži o stvarih, ki jih prvič slišijo od tebe.
- Če ne moreš povedati resnice – bodi tiho.

Ne pričakujte sence od drevesa, včeraj zasajenega...

Razmišljanje o življenju in delu učencev drugega razreda

Ta rek mi zdaj, ko počasi končujem delo v drugem razredu, pogosto prihaja na misel. Oziram se na pot, ki ostaja za menoj. Na kaj bi rada izbrskala tisto, kar je bilo dobro, kar je tudi v učencih pustilo sledi, kančke kakovosti, trdnosti. Te svoje izkušnje bi rada dala v premislek tudi drugim.

Ker sem ves čas živela sredi vaškega okolja, sem še globlje občutila, kako spremembe na podeželju rojevajo v ljudeh stiske, in to je po svoje odsevalo tudi v učencih. Pri delu v razredu me je ves čas vznemirjalo troje: učencev, družina, zemlja. To ni le nostalgčno vračanje v minule čase, ampak spoznanje, da otroštvo ni zmeraj svetlo; lise so na njem, večkrat kar preveč črne. Toda - otroštvo je kot dragocen napoj. Ne izpuhti. Vse čase ga nosimo v sebi. Da bi bilo sence kar najmanj, sem poskušala doseči, da bi bilo delo v razredu kar najbolj raznoliko.

Spoznala sem, da se z učencem premalo pogovarjamo. Prav iz pogovora pa zajema otrok čustveno navezanost na sočloveka, na naravo, sprošča ga, zbuja mu nagnjenje do naše slovenske besede, do knjige. Pri teh pogovori imata pravilica in pripovedka posebno poslanstvo. Z njima mu sporočamo življenjske resnice, ki jih bo včlenjeval v svoj notranji svet. Poslušaj jih s srcem. Z zornjem pa bodo že potegnili črto med sanjami in resničnostjo. Tudi sanje so svojevrstni drobci, ki bogatijo notranjost, so lahko podlaga ustvarjalnosti. Ob pogovoru se sprošča domišljija. Ta pa je za učenca kot pesem za življenje.

Treba pa je ustvariti takšno ozračje, da učenci pričakujejo pogovor z neko čustveno navezanostjo. Vsrkati ga morajo, da tudi njih nekaj zabota, prikupno in mehko kot potoček, mi je rekla učenka. Prav izobilje ponuja skrivnostni svet pravljic, njihovo prebiranje je kot potovanje v neznanost. V učencih budi ustvarjalnost, občutek samostojnosti, ponosa, radovednosti, vživljajo se v osebnost drugih, v svetu pravljic domišljije se izpolnjuje tudi njihove želje; to jih notranje umiri, razdobi stisko. Prav tako pa morajo intenzivno doživljati tisto, o čemer se hočejo sami izraziti, pogovor je pot do jasnejših misli.

V prvem in v drugem razredu učenec zakoraca na pot v naivni realizem. Tu si nabira doto za življenje, hlata za mavrico. Prvo drugo bo dosegel, če bo njegova igra svobodna, ustvarjalna, sproščena, če mu bodo na poti pomagali starši s toplo in pridušno besedo, z varno roko, šola pa s svojo odprtostjo, z vsebinami trenutki, z reševanjem vseh drobnih nepremostljivosti. To so mi potrdila dolga leta v razredu. Še več. Potrdila so tudi, da je družina tista, ki daje otroku svojevrstno pečat. V njej bi morala biti harmonija, kakršna je v naravi. Iz družine bi morala voditi trdna pot v prihodnost; toda danes je družina vse bolj razrahljana. Otroci na podeželju bi moral biti povezan z zemljo, a čas je opravljen. Odnos do zemlje je bil dolga leta mačehovski; navzel se je tudi otrok; odmaknjen je od narave, ne živi z njo v takim sožitju, kot smo živeli včasih. Kot bi moral.

Vse bolj se mi vsiljuje spoznanje, da učencem na tej stopnji večkrat primanjkuje ustvarjalne domišljije, vztrajnosti, volje, devotne vzgoje. Kje je vzrok? Morda prav v otroštvu, v tem azklanem času, v tej naši vsakdanji sivini, v naglici, v odujenuosti? Odkod naj posrka vse tiste stvari, ki so potrebne za razvijanje ustvarjalne osebnosti?

Pri delu z učenci je bila ves čas menoj misel, da so besede oboge, če jih ne potrjuje življenje. Zato sem iskala takšne metode in oblike dela, ki bi jih motivirale, notranje ogrele in kar najbolj razvile pogovorno sposobnost in jezikovno izražanje. V delu z njimi sem v učni proces včlenjevala:

RAZREDNI ČASOPIS
Tak časopis popestri življenje in delo v razredu, in to utemelju-

jem takole: otrok prinese s seboj v šolo igro, močno in bujno domišljijo, dejavnost. Rad poslušata razgibane zgodbe, živalske pravljice, blizu mu je dramatičnija. - saj ta nasiti fantazijo, potrebuje pa veliko topline in prijaznih besed. Ta naboj, ki se pretaka po njem, mora izraziti bodisi z gibanjem, s pesmijo, z besedami, s kratkimi zgodbicami, s sestavki. Zato smo vsa leta v drugem razredu pisali RAZREDNI ČASOPIS. Snovi ni bilo težko najti, saj za učenca na tej stopnji vsak predmet izžareva nekaj čustvenega. Seveda pa se učenec že obrača v resnični svet (Palčki, kje ste, Pogovor z žogo, Pravljica o tabli, Sanjalo se mi je, Sem Rdeča kapica...)

Menjavali smo ga vsak ponedeljek. To so začutili kot prijeto čustveno dogajanje, in ne kot obveznost, pritisk. Seveda jim je bilo treba pri ustvarjanju pomagati z vprašanji, z razvojem aktivnega besedišča. Ob koncu šolskega leta pa smo pripravili MINI BESEDO.

● RAZREDNI ALBUM

Učenčev dejavnost na tej stopnji je treba kar najbolj usmeriti v zbiranje, izrezovanje in oblikovanje. Brskali so po revijah in časopisih, izrezovali so, kar jih je pritegnilo slikovno ali besedno; vse to se je pokazalo kot odlično bralno urjenje, nevsiljivo in povezano z njihovim zanimanjem, z razširitvijo obzorja. Kakšne prave sistematičnosti nisimo zasledovali, raznoterost interesov je bila še privlačnejša.

Tako so nastajali tudi BRALNI KARTONI.

Vsakdanje aktualnosti pa so z izrezki prikazovali na koledarju novic.

● KOLEDAR NOVIC

S tem koledarjem naj bi spodbujali v učencih opazovanje vaškega in tudi širšega družbenega okolja in vse to prikazali na posebni tabli. Sem spadajo razne smešne dogodovščine iz okolja, opisi svojega kraja, lahko so prepisali odlomek iz zanimive knjige, nalepili razglednico ali fotografijo svojega ali drugega kraja, ki jih je pritegnil. Bolj nadarjeni učenci so pisali MOJ DNEVNIK, in to je spet spodbujalo njihovo ustvarjalnost. Sem smo uvrščali tudi MINUTE S ČASOPISOM.

● KOLEDAR NARAVE

Sestavljali smo koledar narave. Pred leti smo ga vodili in sestavljali vsak teden, zdaj pa ga napravimo ob koncu vsakega meseca. Vsebuje: vreme, spremembe v naravi in delo. Besedilo še ilustrirajo. Naravo opazujejo posamezno ali v skupinah. Na to navezujejo tudi bogate besedne zaklade (Imenuj besede, ki jih pogosto slišiš v novembru, spomladi, poleti...). Ob delu z nadarjenimi učenci pa je sproti nastajala KNJIGA LETNIH ČASOV, kjer so lahko pokazali svojo izvirnost in domiselnost.

● PREGOVORI IN UGANKE

Nisem mogla mimo spoznanja, da usihajo vrelci ljudske mišljenja in čustvovanja, da smo zato lahko notranje osiromašeni. Da bi se ohranila ta ljudska za-

kladnica, sem učence usmerjala v zbiranje pregovorov in uganek. Včlenjevali smo jih tudi v koledar narave. Zdi se mi, da so prav pregovori in uganke odlično sredstvo za popestritev govornih vaj, navajajo jih na jedrnatost izražanja. Poleg tega pa zahtevajo od učencev natančno opazovanje, iznajdljivost, kritičnost, spretnost. Razvijajo logično mišljenje, bogatijo predstave in zbuja domišljijo. Učence disciplinirajo, povečujejo miselno dejavnost.

Ob tem se pokaže še nekaj koristnega. Učenci brskajo po starih knjigah, odkrivajo podstrešja, najdejo najrazličnejše, po svoje mikavne predmete iz preteklosti; to spet pokaže na naše korenine, preteklost prehaja v sedanost. V pregovorih in ugankeh so drobne iskricke življenjskih modrosti, ki še zmeraj silijo k razmišljanju. Pregovor Ljudska modrost - trden je most še zmeraj velja.

● BRALNA MIZICA

Zdi se mi, da je bilo največ veselja z bralno mizico. Mizica, pregrnjena s prtičem, in za njo učenec, ki je pokazal napredek pri branju, pri glasnem in tihem. Napredek smo ugotavljali skupaj. Pri tem so zavzeto sodelovali. Bralna mizica je bila močna spodbuda, porajalo se je zdravo tekmovanje.

● RAZSTAVA KNJIG V RAZREDU

Za razvoj bralne kulture in tudi zato, da bi učencem knjigo približali kar najbolj nevsiljivo, smo v razredu pripravili razstavo knjig. Učenci so jih prinesli s svojih knjižnih polic. Ob tem se je razvijala tudi njihova pogovorna sposobnost, saj so sproščeno pripovedovali, kdaj so knjigo dobili, kdo jim jo je podaril. Knjige so posojali drug drugemu in se pri tem naučili paziti nanje. Pozornost smo namenjali tudi govornim besedi, saj je ta prav tako vredna in pomembna kot pisana. Učenec se pogosto boji glasno izraziti svoje misljenje, ker misli, da ga ne zna ustrezno oblikovati. Z vsemi takimi pogovori in z načrtnim razvojem govornih vaj ga počasi le pripeljemo do govorne kulture; tako si pridobi tudi čustveno trdnost. Pogosto sem včlenjevala v učni proces tudi pripoved učencev ob njihovih likovnih izdelkih: Risba pripoveduje. Pri tem se oblikuje tudi estetski čut.

● GLEDALIŠKA VZGOJA

Veliko raznolikosti je prinesla v razred gledališka vzgoja (kulturalna vzgoja). To je oblika najra-

Prav otroci so bili tisti, ki so mi s svojimi drobnimi stiskami, z besedami potisnili pero v roke. Kot odmev so nastajale črtice, kratki lirski zapisi. Ves čas se mi je zdelo, da si v svoji igrivi razposajenosti zidajo gradove v oblakih. In prav je tako. Morda pa so iz šole le odnesli kaj trdnosti in vztrajnosti, da jim bodo postavili še temelje, vanje pa vtkali tudi kaj iz naših skupnih doživetij v razredu, iz skupnih srečanj.

Dr. Trstenjak je rekel: »Po besedah se človek srečuje s človekom.« Toliko bolj velja to za učenca, saj je kot mlado juro, je neugnana ptica, ki se zaganja pod nebo, je potoček, ki teče v jutrišnji dan...

ANICA ZIDAR

OSNOVNA ŠOLA DR. IVANA KOROŠČA BOROVNICA, Paplerjeva 15

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, ki jih določata Zakon o združenem delu in Družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike, izpolnjevati še:

- pogoje po 80. členu Statuta osnovne šole
- imeti morajo strokovni izpit in najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu in
- organizacijske sposobnosti za uresničevanje smotrov in nalog osnovne šole.

Ravnatelj bo imenovan za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in opisom dosedanjega dela pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naš naslov z oznako na ovojnici »za razpisno komisijo«.

zličnejših ustvarjalnih iger, ki vpeljujejo v raznovrstno izraznost. Učenec si sam izbere ustvarjalno dejavnost, saj mu njegova sproščena domišljija ponuja veliko priložnosti. Tako neprisljano prehaja od igre k delu. Še več: k vztrajnosti, natančnosti in doslednosti, k ustvarjalni zbranoosti, ob tem pa premaguje tremo. Vse to vpliva na oblikovanje njegovega značaja. Tako se oblikuje tudi sam. Seveda je takšno delo učinkovito; ko se učenec nauči brati, ko nekako že začuti melodijo stavka in je bralno polje že dovolj široko. S takšno ustvarjalnostjo lahko popestrimo razrednikove ure RAZRED SE PREDSTAVI. Vsak bo tisto, kar zmore, kar nosi v sebi, predstavil po svoje - z risbo, z drobno zgodbo, zaigral bo na orglice, povedal pesem, morda celo staro pesem, ki mu jo je povedala babica, prebral bo odlomek iz najljubše knjige, sodelovali bodo z dvogovorom (Minute pred spanjem, Ko grem v šolo...). Vse to pušča v njih ljubezen do jezika, spoznanje, da je vsak posameznik tudi ponos razreda in podobno.

Govorno besedo močno poživi lutka, saj je del njihove žive domišljije. Posebno doživetje je še zmeraj pripoved ob glasbi. Glasba poživlja in ustvarja v učencih posebno razpoloženje, poveča ustvarjalnost.

● PRAZNIČNA URA

Učence močno povežejo skupne priprave na praznične ure, to je na praznovanje tistih dni, ki so jim čustveno blizu: pozdrav pomladi, dan jesenskih listov, srečanje s pravljico. Zbližajo jih in interesno razgibajo, to pa spet poglobi motivacijo za delo.

Ves čas me je spremljala misel, da morajo biti ure slovenskega jezika žive, privlačne, da jih bodo spodbujale k delu, k širjenju bralne kulture, k živemu in sproščnemu govoru. Še več. Poudariti jim morajo snov za sanjarjenje, veselje in upanje, torej vse tisto, kar tako zelo pogrešamo v tem našem svetu, razklanem času.

Učenec v tem obdobju ne čuti jezikovnih spon, izraža se sproščeno, slikovito, z živim domačjskim in tudi starostnim narečjem (dan prehiteva noč, jutro je poharvano z zarjo, po glavi je bel, zaspal je na mrazu in...).

To je čas, ko ostajajo v učencih drobni kamenčki, ki se bodo potlej v širokem loku razpenjali po njih, z njih pa bo ves čas drsel tisti najlepši odsev iz otroštva.

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Želela sem si, da bi me oče končno že natepel

Dolgo je že, kar sem hodila v šolo, pa se nekaterih stvari spominjam še tako živo, kot da bi se dogajale včeraj. To, kar želim napisati, verjetno ni problem šole, temveč otrokova težava.

Spominjam se, da me je oče učil računstva. Ne vem, ali mi je šlo zares tako težko v glavo ali pa je bilo kaj drugega vzrok, da preprosto nisem hotela razumeti. Učenje tega predmeta mi je bilo tako zoprno, da sem si samo želela, da bi se oče končno razjezil in me natepel. Potem, sem si mislila, me bo vsaj pustil pri miru. Posebno pa mi je šlo na živce, če so se zbrali pri mizi še drugi in poslušali, kako mi oče pridiga, in mi je vsakdo hotel vsiliti nekaj svojega. Če bi mi takrat na silo odprli glavo, menda ne bi pustila, da mi zlijejo vanjo znanje. Naslednji dan pa sem zlezla na peč in se hitro naučila tisto, kar so prej hoteli na silo strpati vame.

Jožica

Tudi sama večkrat doživljam ta problem. Na vso moč se trudim, da bi nekemu otroku razložila kakšno stvar. Zdi se mi, da se razdam z dušo in s telesom. Otroci, ki sedijo ob meni, pa nič. Zdi se mi, kot da je storil vse, da ja ne bi kaj prodrlo vanj. Pogrezne se vase, se zapre in molči kot grob. Noče sprejemati, čeprav vem, da je sposoben. Čutim, kako me v tistem trenutku sovraži, ker ne upošteva njegove zasebnosti. »Danes zaprto. Ne sprejemamo.«

Morda bi morali upoštevati opozorila: Zaradi inventure zaprto! Odprto samo dopoldan. Pridem takoj!

Pišite nam in sprašujte! Odgovarjali vam bodo strokovnjaki Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani.

Žuli me rubrika: Kje vas in nas šola žuli

Vedno sem rada prebirala pisma bralcev v različnih časopisih. Tako vsaj malo zvem, kaj si ljudje o posamezni stvari mislijo. Rubrika v našem Prosvetnem delavcu pa res ne vem, komu je namenjena. Zakaj?

Vprašanja staršev so podobna vprašanjem iz Janine rubrike, kjer bralci sprašujejo strokovnjaka za nasvet. Samo za primer! Bila sem pri splošnem zdravniku. Po obzru imam več mozoljev. Zdravnik mi je predpisal zdravilo Isoptin. V navodilih sem prebrala, da je to zdravilo namenjeno za zdravljenje aritmije srca. Kaj vi menite?

Zdravnik odgovarja: Tega zdravila vam vaš zdravnik res ne bi smel predpisati. Prav ste ugotovili, zdravilo je namenjeno za zdravljenje aritmije srca. Vam in vašemu zdravniku priporočam, da si prebereta Zdravstveni leksikon, št. 3, stran 8, poglavje o mozoljavosti. Seveda takšnega odgovora Janinega strokovnjaka še nisem prebrala.

V vašem Prosvetnem delavcu pa strokovnjaki odgovarjajo staršem natanko v tem stilu. Preberite še enkrat, pa boste ugotovili, da potrdijo učiteljevo nestrokovnost, skupaj z njim pa jih napotijo v študij gradiva - strokovnega. Starši z odgovori sicer ne morejo nič početi, zadovoljni so strokovnjaki, naši otroci pa so čedalje bolj mozoljavji. To je le še en primer metanja strokovnega peska v neprave oči.

Moja trditve: Če bi bila naša šola res vsaj priprta, ne odprta za razne pobude iz okolja, starši strokovnjakov ne bi vznemirjali s tako mizernimi vprašanji. Že zdavnaj bi jih složno z učitelji rešili in odgovore poiskali na kraju samem. Dokler pa so vrata šol (nekaterih) celo zaklenjena, je sicer prav, da pustimo staršem

svojo rubriko, vendar menim, naj na njihova vprašanja strokovnjaki v tej obliki ne bi odgovarjali. S temi vprašanji naj se v prihodnje začnejo razna predavanja po šolskih kolektivih, kamor so kot strokovnjaki kar pogosto povabljeni. Če pa morda ti strokovnjaki predavajo na kateri od obeh pedagoških fakultet, naj svojim slušateljem na konkretnih zgledih pokažejo, kako neizmerljiva je lahko učiteljeva škoda, ki jo počne vsak dan v razredu. Vprašanja staršev bi bila odlična podlaga za strokovno razpravljanje na naših aktivnih, kjer bi odgovore dajali kar učitelji sami, strokovnjaki pa bi jih ovrednotili od ena do pet, kot v šoli. Žalostno, toda resnično je, da si odkrito in pošteno upajo starši postavljati vprašanja in pripombe le po časopisih, anonimno seveda.

Če boste ostali pri tej obliki in vsebini rubrike, vam svetujem, da preverite, kakšno zadovoljstvo je povzročilo staršem strokovnjakovo odgovarjanje. Je to morda samo potrditev starševih že znanih spoznanj o tem, da učitelj ni imel prav, ali pa je konkreten odgovor povzročil izboljšanje učiteljevega dela. Tako hitro ne gre, bodo nekateri rekli! Hitro gre, hitro, tako vemo starši, rodovi nam uhajajo! Morda bi bilo boljše, da bi ta vprašanja in stiske staršev obrnili na humor in jih strpali v rubriko »DEBELE UČITELJSKE«. Pa vsaj regijo bi bilo dobro napisati spodaj, da bi se lažje »ziferencirali« med seboj. Najbrž bomo tudi v naš »veliki sistem« morali spustiti malo nadzora javnosti, čeprav ta javnost ne bo strokovna, bo pa predvsem delovala v korist otrok in mladih ljudi.

MARINA UMNIK
Celje

iz prakse za prakso

Novemu berilu na pot

Mirko Jurak, *Literatures in English: A Practical Reader*. Maribor: Založba Obzorja, 1990, 1. del.

Književnost je tista vrsta besednega ustvarjanja, ki bralca privlači zaradi svoje domišljije, tematske, problemske in seveda še posebno jezikovne vrednosti besedila; bistveno se loči od vsakdanje pisane ali govorne besede, ker je v umetniškem besedilu jezik preoblikovan s figurativno, konotativnostjo, z rimom, dikcijo in z drugimi formalno-oblikovnimi sestavinami na novo, višjo pomensko-estetsko raven. Učbenik *Literatures in English: A Practical Reader* namenjen vsem srednjim, gimnazijam od strokovnih in poklicnih šol, je nastal na podlagi berila *Readings in English and American Literatures*. Vsebuje več novosti, ki so bile vpeljane na podlagi pogovorov s srednješolskimi profesorji angleščine, pisanih pripomb in tudi nasvetov univerzitetnih kolegov, domačih in tistih, ki jim je angleščina materni jezik. Tudi namen novega učbenika je predvsem to, da učence seznanji z deli ali odlomki iz del nekaterih pomembnih avtorjev, ki so s svojimi stvaritvami obogatili zakladnico svetovne književnosti od renesanse. Berilo torej ni namenjeno učenju književnosti v angleščini od prvih začetkov pisane besede do danes ali podajanju celostnih zgodovinskih predlogov teh književnosti, temveč je le vir za obravnavo posameznih literarnih besedil, ki naj učence vpljujejo v svet leve umetnosti, pa tudi v vsakdanje in nekatere manj vsakdanje življenjske položaje, kulturna, sociološka, zgodovinska, filozofska in razna druga vprašanja, ki po eni strani označujejo tisto družbeno okolje, v katerem so ta dela nastala, po drugi pa imajo toliko splošnočloveških lastnosti, da bodo – vsaj upam – dovolj zanimiva, vznemirljiva, zabavna in izzivalna tudi za našo srednješolsko mladino.

Tako kot ni preproste metodologije koncepta za najrazličnejša besedila, tako tudi ni pravila, ki bi učitelju enkrat za vselej pomagalo interpretirati literarno delo. Resnica je prav nasprotna: metodološki prijem in interpretacija bosta različna ne le od besedila do besedila, temveč tudi od razreda do razreda, od učenca do učenca. Ovisna bosta od jezikovne in vsebinske zahtevnosti besedila, pa tudi od naše predstave o svetu, poznavanju problematike, ki jo avtor obravnava, našega odnosa do te teme, pa do ozračja v razredu, sposobnosti učitelja, da spodbudi učence k razmišljanju in lastnih opredelitev o upodobitvi življenja v literarni umetnosti.

Besedila so v učbeniku razdeljena v tri velike sklope: 1. angleška, 2. ameriška in 3. druge književnosti, ki so pisane v angleščini. Znotraj teh skopov so razvrščena kronološko, tako da zlasti pri angleški in ameriški književnosti, ki sta seveda najbolj obsežno predstavljena, omogočajo dovolj veliko literarnozgodovinsko preglednost, za druge književnosti pa velja to samo za predstavljene izbore, ne pa tudi za posamezno književnost. Sicer pa to ni namen tega berila. Takšne zasnove tudi ne bi bilo mogoče izpeljati v urah, ki so na voljo za pouk tujega jezika in književnosti.

V zadnjih desetletjih tako pri bralcih kot tudi pri strokovnjakih vse bolj prevladuje spoznanje, da nastaja po svetu v angleščini veliko leposlovnih del, od katerih spadajo nekatera v sam vrh svetovne književnosti. Zato se kot skupni izraz vse bolj uveljavlja sintagma 'literatures (written) in English'. Ker ima britanska književnost najdaljšo in tudi najbogatejšo tradicijo, namenajo tudi v ameriški književnosti tudi drugje po šolah največ pozornosti. Tudi britanska književnost se 'diferencira': pri tem se najpogosteje oddeli irska književnost (pisana v angleščini in deloma tudi v keltščini), na samostojno pot sta stopili še avstralska in kanadska književnost. Angleščino uporabljajo tudi mnogi pisci v Afriki (npr. v Nigeriji, Južni Afriki), v Indiji, Šri Lanki in drugje. Tudi ti glasovi se vse pogosteje slišijo na pisateljskih srečanjih ali na znanstvenih zborovanjih, zato je prav, da se jih tudi pri nas vsaj zavedamo.

Pričujoči učbenik ne zajema specifično socioloških besedil ali slovenskih prevodov v angleščino. Če je za ti dve področji dovolj zanimanja, ju bodo učitelji lahko sami zajeli v tisti del pouka, ki se ne ukvarja specifično

s književnostjo. Ne enih ne drugih besedil ne manjka in poljuben izbor bo najbrž bolj dobrodošel, kot pa vnaprej določena besedila.

Kjerkoli je bilo mogoče in so mi kolegi, ki uče na srednjih šolah, tako svetovali, sem poskušal odlomke skrajšati, da bi bilo mogoče besedilo čimbolj obdelati v šoli, zlasti še pri avtorjih, ki so jezikovno zahtevnejši (npr. J. Joyce, W. Faulkner idr.). Prav tako sem pri večini avtorjev zmanjšal število predstavljenih odlomkov (od tri na dva ali enega); to je bilo treba storiti tudi zaradi obsega učbenika, ki zajema več novih besedil. Temeljno merilo za vrstitev nekoga avtorja v berilo je bila še zmeraj umetniška vrednost njegovega dela, čeprav je skoraj nemogoče v takem učbeniku zajeti vse pomembnejše pisce. To velja še posebno za novejši avtorje. Vendar je zdaj zastopanih več novih avtorjev; tako so pri angleški književnosti dodani E. M. Forster, Graham Greene, Philip Larkin, Ted Hughes, Malcolm Bradbury in David Lodge. Pri ameriških pisateljih so v učbenik na novo uvrščeni Robert Lowell, James Baldwin, Sylvia Plath, Kurt Vonnegut Jr., Ralph Ellison. Med drugimi pisatelji, ki pišejo v angleščini, zasledimo znana imena, kot so Patrick White, Doris Lessing, Nadine Gordimer, V. S. Naipaul, Margaret Atwood, Patrick Lane, Salmon Rushdie, Mary Gilmore, R. K. Narayan, Chinua Achebe, Wole Soyinka. Tu je – zlasti pri kanadski in avstralski književnosti – še veliko avtorjev, ki bi prav gotovo zaslužili, da so vsaj na kratko predstavljeni, vendar tega ni bilo mogoče storiti, ker bi dobil učbenik prekomerni obseg.

Metodološko sledi učbenik povedni prejšnjemu berilu, le da so pri nekaterih avtorjih vaje združene ali številčno zmanjšane. Vse pesmi so opremljene z jezikovnimi in stvarnimi opombami, z uvodnimi pojasnili, tekstovno razčlenbo, podatki o avtorju in njegovem delu ter bibliografijo, ki zajema tudi slovensko izdajo prevoda, če je dostopen v knjižni obliki. Prozna besedila, ki so dodana, so opremljena s spremno besedo o avtorju, ki pa zmeraj zajema tudi uvodno pojasnilo o izbranem odlomku in kratko literarnoestetsko razčlenitev dela.

Učbenik bo izšel v dveh delih. Prvi je namenjen predvsem tretjemu letniku srednje šole (morda bo kateri učitelj posegel po kakšnem besedilu tudi že poprej, pač glede na znanje in zanimanje učencev in jim svetoval, naj si pesem ali odlomek preberejo doma), razen odlomkov iz Shakespeareovih dram, ki so uvrščene v prvi del učbenika, prvič zato, da je vsak avtor predstavljen samo enkrat, in drugič, da bi se tudi tisti učenci, ki imajo pouk angleško pisane književnosti samo v tretjem letniku, vendarle lahko vsaj bežno seznanili tudi s Shakespeareom kot dramatikom. V prvem učbeniku je na 11. strani naveden tudi minimalni program obveznega beriva za 3. in 4. razred srednje šole. Seveda je izbor za tiste usmeritve, ki pripravljajo učence za nadaljnji univerzitetni študij, dovolj širok in tudi raznolik, tako, da bo mogoče nivojsko prilagajanje snovi glede na zmožnosti in zanimanje učencev.

V prvem delu učbenika, ki je že izšel, sta na koncu knjige še kratek terminološki slovarček in fonetična transkripcija lastnih imen (tudi tistih avtorjev, ki se pojavijo šele v drugem delu, namenjenem četrtemu letniku srednje šole). V drugem delu, ki bo izšel letos poleti, je tudi kratek pregled zgodovine angleške in ameriške književnosti.

Kljub temu da sem učbenik skrbno pripravil več let, bodo nedvomno pri izboru ali pri interpretacijah ali pri tisku kakšne pomanjkljivosti, ki bi se jih dalo za prihodnjo izdajo popraviti. Zato bom vesel vseh konstruktivnih pripomb in nasvetov in jih bom skušal tudi upoštevati, če bo le mogoče. Brez nasvetov kolegov, ki uče v srednjih šolah in na univerzah, in brez pomoči sodelavcev Zavoda SR Slovenije za šolstvo, učbenik ne bi bil tako spopolnjen, zato se vsem še enkrat iskreno zahvaljujem.

MIRKO JURAK

Književna didaktika pod drobnogledom

Piše Boža Krakar Vogel

Smotri pouka književnosti

V sodobni književni didaktiki po svetu, že nekaj časa pa tudi pri nas (žal le bolj v teoriji kot v praktičnem ravnanju) je jasno, da za učinkovit pouk (književnosti) ni dovolj, če strokovnjaki izberejo le učne vsebine, po smislu svoje izbire pa se ne sprašujejo, češ, saj je že iz vsebine jasno, kaj naj se učenci naučijo in kaj bodo s svojim znanjem počeli. Tako razumevanje razmerja med ciljem in vsebino je v novejšem času preseženo. Kot za vsako razumno početje se morajo tudi za pouk književnosti najprej določiti jasni smotri, ki jih sooblikuje po eni strani narava predmeta (književnosti), po drugi tudi splošnejši vzgojno-izobraževalni smotri ter po tretji naša vsakdanja resničnost in odnos do književnosti v njej. Šele potem, ko smo si glede temeljnih smotrov že na jasnem, se lahko lotimo izbire književnih del in književnovrednih vsebin za njihovo uresničevanje. Ali kot piše v svoji knjigi Jože Širec: Smoter je neodvisna spremenljivka, druge sestavine vzgojno-izobraževalnega procesa pa so od njega odvisne spremenljivke (Kako operativiram izobraževalni učni cilj, Pedagoški inštitut, Ljubljana 1984). – Če bi se v naši književnovzgojni praksi tega bolj zavedali, bi odpadlo marsikatero prerakanje o na prvi pogled bolj pravilni ali napačni izbiri književnih del, o tem, zakaj je enega pisatelja v berilu več, drugega manj in tretjega nič; večkrat pa bi nas predvsem zanimalo, kako izbrane vsebine omogočajo uresničevanje književnovzgojnih smotrov in ali te lahko dosežemo tudi brez kakega književnega predstavnika, ki se nam sicer zdi nepogrešljiv, po drugi strani pa tudi s kakšno nam manj (učencem pa morda bolj) ljubo vsebino.

In kateri so temeljni smotri književne vzgoje? Navedimo le dve formulaciji iz naše novejši strokovne literature. Meta Grosman v članku Pouk literarne interpretacije (Jezik in slovstvo 1978/79, zdaj tudi v knjigi Bralac in književnost, Ljubljana 1989) opredeljuje glavno književnovzgojno nalogo, ki jo imenuje 'spodobnost ustvarjalnega branja' kot 'spodobnost poglobljenega in polnega doživljanja ter razumevanja leposlovja za potrebe lastne interpretacije' oz. 'postopno osvajanje interpretativne tehnike', 'interpretativno spretnost'. Boris Paternu pa svoje videnje glavnega književnovzgojnega smotra formulira kot 'vzgojo bralne kulture, obravnavanje leposlovne književnosti z namenom, da postane branje urjena zmožnost in potreba' (Kaj hočem s poukom književnosti, Jezik in slovstvo 1983/84). – Iz navedenih opredelitev se luščita obe bistveni prvini za celostno oblikovanje poglavitnega smotra književne vzgoje. Recimo torej, da gre pri pouku književnosti tako za **razvijanje bralne sposobnosti** kot zmožnosti (za doživljanje, razumevanje in vrednotenje leposlovja) **kot tudi bralne kulture** (doje-

manje branja kot vrednote, trajne potrebe, ki bralni spretnosti dajejo tudi pozitivni vrednostni predznak).

Poleg tega smotra, ki zahteva predvsem sinhroni način obravnave književnosti, pa narava literature kot časovnega in družbenega pojava terja tudi »zgodovinsko, družboslovno in idejno umevanje in razlaganje književne umetnosti«, kot je zapisal Matjaž Kmecl (Predlog za izboljšanje učnega načrta za pouk književnosti na srednji šoli, Jezik in slovstvo 1973/74). Gre torej za **razumevanje književnega razvoja**, ki po eni strani povečuje bralno sposobnost in kulturo, po drugi pa omogoča dialektično razumevanje književnega razvoja kot pomembnega razvojnega člena družbenega in narodne zavesti – slednje je za slovensko književnost še posebno značilno. Ta smoter se uresničuje z diahronim načinom obravnavanja literature. V primerjavi z razvijanjem bralne sposobnosti in kulture je drugoten, pa ne zato, ker bi bil manj pomemben, temveč zato, ker ga lahko začnemo uresničevati kasneje. Literaturo je potrebno najprej brati in izkusiti ter šele nato iskati medbesedilne in zunajbesedilne povezave. Književna vzgoja ima seveda še drugo smotro. (Minogrede: po J. Sircu v n.d. mi izraz 'smoter' pomeni 'najbolj abstrakten, usmerjalni izobraževalni učni cilj', na ravni šolskega predmeta ali predmetnega področja, ki je uresničljiv dolgoročno. V krajšem času pa uresničujemo 'skupinske' in 'operativne učne cilje'.) Poleg bralne se v književnovzgojnem procesu lahko razvija tudi književnoraziskovalna sposobnost in sposobnost lastnega ustvarjalnega pisanja, poleg bralne kulture pa še širša književna kultura (vrednotenje književnega ustvarjanja kot pomembne in zahtevne človeške dejavnosti), kot pogoj za vse to pa tudi sistematično in uporabno literarnozgodovinsko in literarnoteoretično znanje.

Vse te smotre, predvsem pa razvijanje bralne sposobnosti in kulture, pa je mogoče doseči samo ob branju leposlovja. Zato se iz navedene opredelitev književnovzgojnih smotrov izlušči tudi temeljno uporabno književnodidaktično načelo: pouka književnosti ne more biti brez branja, in to takega, ki poteka v sodelovanju med učiteljem, učenci in književnim delom. Žal je kakovostnega šolskega branja leposlovja marsikdaj premalo, bodisi (dasi ne zmerom) zaradi pomanjkanja časa bodisi zato, ker se ga učitelji kljub obvladovanju književnih vsebin lotevajo didaktično improvizirano, brez temeljitega poprejšnjega razmisleka o operativnih ciljih in metodah. Ker opazovanje naše književnovzgojne prakse torej kaže, da se ne zavedamo premalo le smotrov, ampak tudi poti za njihovo doseganje, bomo naš naslednji zapis namenili nekaterim možnostim za razvijanje bralne sposobnosti in kulture.

NADARJENI PRI POUKU TUJEGA JEZIKA

Pet minut za ustvarjalnost

Pri tujem jeziku je mogoče nadarjene učence dokaj zanesljivo prepoznati, saj je snov strukturirana, različna težavnost in oblike dela pa omogočajo povezovanje z raznolikimi nagnjenji učencev, npr. z igralsko, likovno ali glasbeno nadarjenostjo.

Morda je prav, da smo malo previdni le v 5. razredu, ko se utegne med skupino nadarjenih posameznikov vmešati tudi kakšen učenec z dobrim poprejšnjim znanjem.

Predvsem se mi je zmeraj zdelo vredno poudariti, da nihče nima prav nobenih zaslug za to, če je na tem ali onem področju bolj ali manj sposoben, da se posamezne sposobnosti razvijajo zelo neenakomerno in da šola odkriva samo nekatere nadarjene, drugi pa se bodo razkrili in razvili šele v življenju in zunaj šole.

Pomembno je nadarjenim privzgojiti prepričanje, da zato, ker so sposobnejši, pričakujemo od njih temu ustrezne dosežke.

Merila za ocenjevanje je treba prilagoditi njihovim sposobnostim in vztrajati pri svojih zahtevah.

Pomembno je, da jih navajamo na strpnost in potrpežljivost, kadar sodelujejo s heterogeno skupino.

Če hočemo njihovo ustvarjalnost ohranjati in jo še bolj razviti, moramo spoštovati nenavadnost njihovih zamisli in pobud.

Skupine nadarjenih naj bodo gibke glede na tip dejavnosti.

Težje naloge zmeraj ponudimo vsem učencem v oddelku.

Izhajam iz razmer v 5. razredu, ko so si ti učenci že pridobili ugled in samozavest v nastopanju.

Sodobno učbeniško gradivo vsebuje diferenciacijo: tj. dejavnost in naloge različnih težavnosti, naši učbeniki pa, razen nalog v delovnem zvezku, prepuščajo pripravo dodatnih ali drugačnih dejavnosti za pouk angleškega jezika iznajdljivosti učiteljev.

Nekaj zgledov nalog za individualno delo

Kot pisne naloge je mogoče uporabiti posebne naloge na presojnicah, učnih lističih ali v učbeniškem gradivu. Nadarjeni bodo radi prevzeli vodenje težjih jezikovnih nalog, kjer navadno sodeluje učitelj, npr. postavljanje vprašanj sošolcem ob sliki ali presojnici v zvezi z znanim besedilom.

Prav zanimivo različne bodo njihove 'zgodbe', ki jih bodo morali sestaviti iz osem do deset danih besed, ki niso logično povezane. Če izvirnost in nenavadnost še spodbujate, dobi njihova domišljija nesluhen polet.

Prav imenitno se da uporabiti čimbolj nenavadne slike iz revij in časopisov; te naj učenci opišejo in opiše nato primerjajo ali navedejo vzroke za nenavaden položaj (npr. slika krave na strehi).

Ob fotografijah znanih osebnosti bodo v pogovoru nastali duhoviti dialogi, načrt mesta pa lahko rabi ne le za opisovanje najkrajše poti do cilja, temveč tudi za najbolj nerodno različico. To je morda še težje, a zabavnejše. Imenitno se da uporabiti tudi verodostojno navodilo za uporabo ali recept, po katerem bodo učenci drug drugemu napisali navodila za uporabo ali izdelavo kakega izdelka, ki ga bodo morali iz napisanega šele uganiti.

Besedila, ki jih je treba urediti, dopolniti z začetkom, s koncem ali poiskati glaslov, pa tudi reševanje in sestavljanje ugank in problemov, so precej običajne dodatne naloge.

Delo v dvojicah ali skupinah

Pravi dogodek v razredu bo zgodba, ki jo skupina učencev tiho prebere, nato pa s pantomimo predstavi gledalcem ali drugi skupini nadarjenih, ti pa poskušajo rekonstruirati besedilo zgodbe. Zanimive so lahko

tudi uprizoritve dialogov iz učbenika ali dialogizacija izbranih besedil.

Odgovarjanje na pisma v rubriki **Zaupno**, ki jih pripravita skupini ena drugi, niso le zanimiva jezikovna vaja, temveč spodbujajo k reševanju mladostnikovih stisk, ne da bi bil posameznik izpostavljen.

Pogovor za okroglo mizo o določeni temi – z njo lahko razširimo učno temo – npr. kriminal med mladostniki, droge in alkohol, šport in rekreacija, zdrava prehrana itn., bo zahtevala v začetku učiteljevo usmerjanje, morda s karticami, na katerih je navedeno stališče sodelujočega.

Projektno delo je dejavnost pri jezikovnem pouku, ki omogoča zbiranje in predstavitev nekaterih podatkov, informacij ali ugotovitev v zvezi z določeno temo.

Problemi, ki nastajajo pri nekaterih oblikah dela

Individualno delo poteka ponavadi v razredu. Problem so vprašanja, s katerimi nadarjeni prekinjajo učiteljevo delo, in delo večine učencev.

Nujno bi bilo poskrbeti, da bi učenci imeli na voljo slovarje in priročnike.

Delo v skupinah ali dvojicah ne povzroča težav, če dela tako ves razred. Drugače je seveda, če učitelj z drugimi učenci dela frontalno. V tem primeru moti tudi šepetanje.

Nujno bi bilo priskrbeti poseben prostor za delo takšnih skupin.

Problem sem rešila tako, da sem učence pošiljala med uro na hodnik; tam so samostojno delali, in 10 minut pred koncem ure predstavili svoje delo razredu ali oddali meni.

Ocenjevanje

Nadarjeni učenci so največkrat uspešni, torej imajo odlični ali prav dober uspeh. Ugotav-

ljam, da je pretirano nagradnje (ocenjevanje njihovih dosežkov) zanje nepomembna motivacija, za druge učence, ki dosegajo uspehe s trudom, pa vir voščljivosti. V bistvu je učence zelo pomembno, da njihovi dosežki v skupini dobijo kritično sprejeti. Ploskanje dobro odigranem skeču dramatskega dialoga jim vselej meni več kot ocena, ki je priložnost za razmislek.

In sklepi?

Učitelj, ki dela z nadarjenimi, ima več dela s pripravo, in to morali vrednotiti (npr. zmanjševanje učnih ur).

Učenci potrebujejo dodatno zmeraj dostopne vire informacij, priročnike, tuje časopise, npr. M. Glasgow Publications, dodatno učbeniško gradivo.

Potrebujejo tudi prostor za delo (knjižnico, čitalnico, poseben kabinet).

Učitelj in učenci potrebujejo gradivo, ki ga je treba razmnožiti, napotke za delo idr. Zato bi morali najti tehnične rešitve zlasti na velikih šolah.

Vsem tem zahtevam pa povzroči nasprotje učiteljski kolektiv in posredno tudi vodstvo. Nevzdržno je, da mora učitelj utemeljevati vsak izdelek za datno gradivo in se zagovarjati za vsako še ne uveljavljeno obliko dela.

V bistvu je vse, kar sem vedla, stvarno in vsak trenutek uresničljivo v naših več skromnih razmerah.

Človek bi z veseljem razmislel velikopotezno in revolucionarno, a šol razmere takda je pri prvih dveh urah po angleškem jeziku na teden treba razmišljati tudi o tistih tih minutah, v katerih učenci lahko nadarjenim učencem nudi takšno iztočnico, ki bo mesto z dolgočasnega zavrtnja priložnost za ustvarjalno konstruktivno, izvirno učenje.

JELKA VINTAR

nove knjige

Trubarjevi nemški predgovori

Primus Truber: *Deutsche Vorreden zum slowenischen und kroatischen Reformationswerk*. Zbral in znanstveno komentiral Oskar Sakrausky. Dunaj 1989, 640 str.

Knjigo je izdal Inštitut za protestantsko cerkveno zgodovino na Dunaju (v svoji zbirki *Studien und Texte zur Kirchengeschichte und Geschichte*) v sodelovanju s SAZU v Ljubljani. V njej so zbrana nemška posvetila ali predgovori južnoslovanskih protestantov 16. stoletja, objavljenih v slovenskih, glagolskih in cirilskih knjigah, natisnjenih med letom 1550 in 1595. Znanstveno jih je komentiral dr. Sakrausky, ugledni raziskovalec srednjeevropskega protestantizma, danes upokojeni evangeličanski škof, ki živi v Brežah (Fresach) nad Celovcem. Sakrausky je tako omogočil raziskovalcem, da bodo lahko hitreje zbrskili to prelomno zgodovinsko obdobje v evropski duhovni preteklosti, tako pomembno za Slovence, saj je reformacijsko versko gibanje konstituira slovenski jezik in narodno zavest ter utemeljilo našo književno kulturo. O zanimanju znanstvenikov za ta čas prča tudi dvoje slovenskih izdaj, ki sta izšli (1986) ob proslavljanju 400-letnice prevoda Biblije: zbornik razprav in referatov Družbena in kulturna podoba slovenske reformacije (ur. Darko Dolinar) in dr. Jožeta Rajhmana *Pisma Primoža Trubarja (po Theodorju Elzeju prva, doslej najpopolnejša izdaja Trubarjeve korespondence)*.

Sakrausky je zbral 40 predgovorov; od teh jih je 24 Trubarjevih, druge pa so napisali njegovi sodelavci: Dalmatin, Trubarjev sin Felician, tiskar Mannel, Tulščak, Andreae, Dalmata, Konzul in Juričič. Knjiga je urejena zelo pregledno. V vsakem poglavju je najprej natisnjen fak-

simile naslovne strani knjige, ki jo zgodovinar obravnava, nato pa je besedilo predgovora prečrkovano iz gotice v latinico. Besedila so opremljena z znanstvenim aparatom, iz katerega vidimo, da avtor zanesljivo obvlada nemško, slovensko in hrvaško sekundarno literaturo. Opombe in spremna besedila kažejo na studioznost Sakrauskega in na njegovo razglednost ne le o verskih zadevah, ampak tudi o kulturnih, socialnih in političnih vprašanih Slovencev in Hrvatov v razgibanem 16. stoletju.

V teh uvodih si Trubar in sodelavci predvsem prizadevajo pridobiti Slovence in Hrvate za novo vero, in sicer z opaznimi humanistično-nacionalnimi poudarki. Hkrati so uvodi silno zanimive informacije o Slovincih in Hrvatih tedanjega časa ter o turških vpadih, ki so v 16. stoletju močno ogrožali evropsko kulturo in civilizacijo. Trubar se ni ukvarjal z mislijo, kje je naše mesto; kot Evropejec se je zavestno bojeval proti vzhodnjaškemu nasilju.

Danes bralca seveda ne preseñe več toliko Trubarjeva osebna privrženost reformaciji, čedalje bolj pa njegovo prepričanje v pomembnost književnega dela, ki ga je opravljal, predvsem pa njegova zavest o samosvojesti slovenskega ljudstva in slovenskega jezika, ki ga je Trubar povzdignil na knjižno raven. Tako nas Trubar še danes obvezuje - ne le zaradi izjemne vere v reformacijsko gibanje, temveč zaradi pripadnosti jeziku in narodu, za katerega je delal. Štirsto let po Trubarju nam vsega tega še zmeraj hudo primanjkuje.

STANKO ŠIMENC

Domače obrti na Slovenskem

Janez Bogataj, DZS Ljubljana 1989, 244 strani

Odkar so industrija, trgovina in še posebne sodobne veleblagovnice nadomestile vaške in mestne sejmne, klasične domače obrti (kot dolga stoletja nenadomestljiva gospodarska dejavnost) čedalje bolj izgubljujejo nekdanjo veljavo. V dobra spreminjenih življenjskih razmerah izginjajo in se le ponekod ohranjajo predvsem kot folklorna zanimivost ali del turistične industrije. To je neusmiljeni davek napredku, ki ga na račun nostalgije ni mogoče zaustaviti. Kaj malo šteje tudi zavest, da z oddiranjem večine domačih obrti izgubljamostik s svojo tradicijo, s pomembnim delom narodove kulturne in gospodarske dediščine in identitete. Kajti po večini ne gre le za rokodelske spretnosti, ki se čedalje redkeje prenašajo iz roda v rod, temveč tudi za oddiranjem mnogih pradavnih šeg in običajev, ki so bili tesno povezani s posameznimi obrtmi in delovnimi postopki.

Knjiga *Domače obrti na Slovenskem* je torej nekako ustavila čas. Njen avtor, etnolog dr. Janez Bogataj, ugledni strokovnjak in obenem človek, ki se tudi v praksi z vsem srcem zavzema za ohranjanje in boljše poznavanje naše narodopisne dediščine, je namreč v njej strnil velik del svojih izkušenj in prizadevanj, tako da je prikazal večino tega našega minevajočega in že tudi precej minulega bogastva in razvojne možnosti tistih obrtnih panog, ki z uporabo najsoodobnejših strojev preraščajo v pravo malo industrijo, njihove prave korenine pa se s posodabljanjem pogrezajo v pozabo.

Uvodno poglavje v knjigi po-

jasnjuje pojem domače obrti nekoč in danes in obravnava njen zgodovinski razvoj na Slovenskem, nato pa se avtor posveča posameznim panogam ter njihovim značilnim postopkom in izdelkom. V posebnih poglavjih so predstavljene lončarji, suhobarji, pletarji, tkalci, suknarji, sedlarji in jermenarji, čevljarji, coklarji, kovači, žagarji, tesarji, mizarji, sodarji, kolarji, čipkarice, piparji in slavninarji. V poglavju Druge domače obrti so zatem med drugim na kratko opisane še tele spretnosti: rezljanje, vezenje, izdelovanje orodja, papirnatih rož in mesnih izdelkov, peka in prodaja kruha, žganjekuha, kamnoseštvo, opekarstvo in vrvarstvo. To pomeni, da so upoštewane skoraj vse tradicionalne domače obrti, ki so bile še nedolgo tega tako pomembne in samoumeven del življenja naših prednikov, da se je spomin nanje med drugim ohranil tudi v mnogih priimkih ter imenih ulic in trgov.

V naslednjem poglavju razmišlja Bogataj o sedanjosti in negotovi prihodnosti domačih obrti, zadnji poglavji s pregledoma kramarskih, živinskih in drugih sejmov pri nas pa sta dobrodošla kašipot za vsakogar, ki bi se rad v živo prepričal, kako in kaj je danes z domačo obrtjo na Slovenskem. Besedilo spremljajo številne avtorjeve fotografije in drugo ilustrativno gradivo iz njegovega arhiva ter primerni verzi iz ljudskih pesmi, ki jih je izbrala Zmaga Kumer. Knjiga, ki jo je opremil in grafično uredil Vili Vrhovc, se končuje s povzetkom v angleščini in nemščini.

IZTOK ILICH

IZ KNJIŽNEGA PROGRAMA ZA LETOŠNJE LETO

Večja programska razčlenjenost

Program založbe Mladinska knjiga, kakršnega so pripravili za to leto, je bolj razčlenjen kot doslej, s tem pa postaja knjižna ponudba še raznolikejša. Vanj so uvrščene že utečene zbirke, sestavljene iz aktualnih knjižnih izdaj ali knjig, ki se prvikrat pojavljajo v slovenščini; nič manj kot v literaturo za odrasle, ali pa morda še bolj, si prizadevajo vpeljati novosti v mladinsko in otroško leposlovje, saj so za letos pripravili nove oblike in kasete. Knjižne izdaje za odrasle ohranjajo še naprej širok izbor zvrstnosti in zahtevnostnih stopenj, saj segajo v razponu od najelitnejše vrhunske literature do knjižnih uspešnic, ki so zgolj in predvsem prijetno branje.

Takšna raznolikost po zvrsteh in prav tako glede na starost in zahtevnost bralcev je značilna tudi za otroško in mladinsko književnost. Za letos naj opozorimo na ponatis znane ljudske pesmi o kralju Matjažu, ki jo je leta 1921 ilustriral France Kralj; knjiga se bo z izidom časovno ujela s tridesetletnico umetnikove smrti.

V mladinski leposlovni program je v zbirko *Odisej* uvrščena knjiga Iva Svetine *Deček in muha*. To je dvanajst zbranih prvnih besedil, nekakšnih ezoteričnih pravljic s povečini mitološko in legendarno tematiko, ki se odlikujejo tudi po posebnem slogu.

Od spominskih ponatisov v zbirki *Sledi* bosta letos izšli dve knjigi: ena od teh je zbirka avtobiografskih ertic Toneta Partličiča - to je njegovo drugo tovrstno mladinsko delo. V zbirko *Biseri* sta se uvrstili Alica v čudežni deželi in Alica pred ogledalom - oboje sta znameniti klasični deli angleškega pisatelja Lewisa Carolla, kmalu pa bomo dobili tudi knjigo zgodb iz *Tisoč in ene noči Sedem potovanj Sinbada pomorščaka*; besedilo bo prvikrat izšlo v slovenščini, kajti v dodajšnji slovenski izbor *Tisoč in ene noči* doslej ni bilo uvrščeno.

Mladinska zbirka *Kondor*, lani skrčena le na dva naslova, bo spet zaživela s petimi knjižnimi izdajami in tudi z novo knjižno opremo.

Na področju izvirne literature za odrasle pa je skušala založba ohraniti v programih dovolj prostora, četudi so nekatere od teh

zbirk povsem nekonvencionalne. V prevodni književnosti ohranjajo dvojno, inkompatibilno usmeritev: tako so uvrščena v zbirko *Levstikov hram* klasična dela, zbirka *Zenit* pa prinaša sodobna besedila, prevedena leto ali dve zatem, ko so izšla v izvorniku.

Podobno kot v prejšnjih letih bosta tudi letos izšla prvenca v zbirki *Pota mladih* - omenimo naj predvsem prozno besedilo Mateje Mahnič *Me punčke*. Novosti bo prinesla tudi *Nova slovenska knjiga*, in sicer dve knjigi: *Drget samote Jureta Potočarja* in *Minute strahu Aleša Debeljaka*. V isti zbirki bodo izšli zbrani eseji dr. Tineta Hribarja *Umetnost v postmoderni dobi*; besedila so razmišljanja o (post)-moderni slovenski umetnosti - poeziji, prozi, dramatik, slikarstvu, glasbi, arhitekturi.

Na splošno je v letošnjem knjižnem programu založbe opazna večja tematska specifikacija, zaradi česar je tudi več priložnostnih zbirk z izredno malo specializiranimi knjižnimi izdajami. Takšna je na primer *Misel stare Indije*, projekt, ki bo obsegal tri znamenita dela staroindijske književnosti: *Bhagdavadgita*, *Dhampada* in *Vprašanja kralja Minde*.

Namensko specializirane so tudi zbirke za otroke, zadnji čas pa vpljujejo v program tudi glasbene in standardne izobraževalne slikanice in enciklopedične izdaje za otroke, saj so to knjige, ki jih je na našem trgu do zdaj zelo

primanjkovalo. Tako bodo letos pri založbi znova obnovili zbirko *Atlasi znanja*, ki je izhajala že pred leti. Letos bosta izšla atlasa o astronomiji in človekovem telesu, ki bosta uporabna učna pripomočka zlasti v osnovnih in srednjih šolah, pa tudi kot leksi-

Dve od zbirk bosta vpeljivali bralce v umevanje in spoznavanje dežele, v kateri živimo, in njene bogastva. V obeh bodo izhajale knjige, ki obravnavajo in predstavljajo naravo, življenje ter kulturo in umetnost - ena zbirka v Jugoslaviji in druga v Sloveniji. V zbirki *Jugoslavija* bo letos izšla Svetovna dediščina v Jugoslaviji; obravnavala bo naravne in kulturne znamenitosti naše dežele, ki so postale svetovno znane, druga in obenem tudi zadnja letošnja knjiga iz te zbirke pa se bo ukvarjala z jugoslovansko arheološko dediščino; v njej bodo v sedmih obsežnih poglavjih zajete arheološko najpomembnejše najdbe in nahajališča na jugoslovanskih tleh. V zbirki *Slovenija* načrtujejo za letos prav tako izid dveh knjig: to sta *Ljubljana na načrtih in karih* avtorja Branka Korošca ter *Timav - kraška reka*, ki jo je napisalo več avtorjev.

Letos se pri založbi odpira tudi nova zbirka *Dežele in ljudje*, ki po svoji zasnovi ne teži zgolj h geografskemu predstavljanju posameznih dežel, marveč skuša to razsežnost poseči tako, da predstavlja dežele tudi iz zgodovinskega, gospodarskega, političnega in etnološkega zornega kota. Prva knjiga v tej zbirki je

posvečena deželam severne in srednje Evrope, leta 1991 pa bodo izšle tri knjige, bodo opisovale dežele Severne, Srednje Amerike, severno-jugozne Azije ter severno Afrike, Arabski polotok. Načrtujejo bodo te geografske enciklopedije izšle sočasno z izdajami v slovenskih jezikih na tujem - v nemščini in francoščini.

Toliko torej o letošnjem knjižnem programu, kot ga načrtujejo v Mladinski knjigi. Pro leto, ki zagotovo ni bilo rojlo za nobeno založniško hišo, le pri Mladinski knjigi sklenili, v prezentančno izdajo *Biblije*, karizma v svoji zasnovi. Zarja na včasih že preveč podeljeno korelacijo med Staro in Novo zavezo, saj slednja tedna na prvi. Kot nakazuje že notri prizori. V knjigi so prikazali predvsem dela renesančnih avtorjev - Michelangela, Tiziana Caravagija ter severnjakov v beina in Breugla ter njihovih slednikov Poussina in Ch. Lorraina. Poseben poudarila na izrednih Rembrandtovih kah, knjigo pa začenjajo in čujejo Michelangelove freske iz Sikstinske kapele, ki jejo prazgodovino človeštva nastale med 1508 in 1512.

V. K.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

SLOVENSKI PRAVOPIS I. PRAVILA

Za lepo in pravilno slovensčino naj bi skrbel vsak od nas. To velja še tembolj za tiste, ki se z njo poklicno ukvarjajo, in še posebejno za tiste, ki prenašajo znanje o jeziku mladim rodovom.

O potrebnosti priročnika, kakršen je Slovenski pravopis, torej ni treba izgubljeti besed. Od zadnje izdaje starega sta minili že več kot dve desetletji, pa tudi od objave Načrta za novi slovenski pravopis, ki je dvignil precej prahu, je že lep čas.

Pravopisna komisija pri SAZU pripravlja novi Slovenski pravopis v dveh delih. Prvi - pravopisna pravila - bo v kratkem v prodaji, drugi, slovarski del, pa bo izšel pozneje.

Pravila (Slovenski pravopis I.) dopolnjujejo in v marsičem spreminjajo stare pravopisne dogovore. Sestavljena so natančno, razumljivo in pregledno ter pojasnjena z več zgledi. Največ sprememb prinašajo pri rabi velike začetnice, pri ločilih, pri pisanju skupaj ali narazen, pri prevzemanju tujih prvini, pri krajšavah in nečrkovnih znamenjih. Po tradiciji pa zajema Slovenski pravopis poleg strogo pravopisnega področja tudi pravorečje in podatke o posebnostih in oblikoslovju in besedotvorju. Posebni poglavji sta namenjeni zvrstnosti in oznakam za zvrst, slog in drugo ter preglednicam, od katerih je ena namenjena pisavam posameznih jezikov.

Ker vemo, da spadajo prosvetni delavci med tiste, ki brez Slovenskega pravopisa ne morejo in ne smejo ostati, jim ga ponujamo že v prednaročilu po ceni 260,00 din, ki velja do izida najpozneje v začetku marca. Redna prodajna cena bo seveda višja.

NAROČILNICA P-1a 666
2

Nepreklicno naročam:
SLOVENSKI PRAVOPIS I: PRAVILA po prednaročniški ceni 260 din (velja do izida)

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Pošta: _____ Poštna številka _____

Matična številka iz osebne izkaznice: _____

Zaposlitev: _____

Naslov delovne organizacije: _____

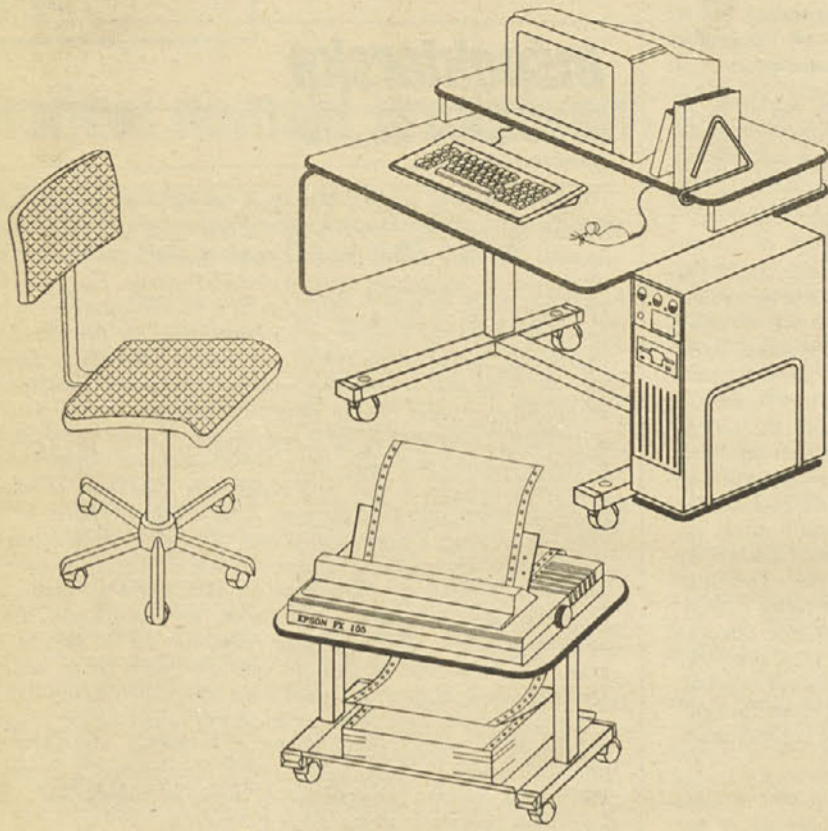
Naročeno knjigo bom plačal(a): _____

po povzetju
 v dveh zaporednih obrokih
 z virmanom v 8 dneh po prejemu računa.

Datum: _____ Podpis _____

Naročilnico pošljite na naslov: DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE, Mestni trg 26, 61000 Ljubljana.

Računalniška miza

elektronik

d.o.o Ljubljana tel.: (061) 453-271

PREŠERNOV
KOLEDAR 1990

Vladimir Kavčič
PESNIK
IN POLICISTKA

Polona Škrinjar
ČAS
ZA ROPARICE

K sodelovanju vabimo nove poverjenike za delo v svojem okolju in tudi po vsej Sloveniji. Če ste pripravljeni koristno uporabiti svoj prosti čas in imate svoje prevozno sredstvo, pred seboj pa cilj, ki ga v naslednjih letih sicer ne bi mogli uresničiti, se oglasite na naš naslov:

PREŠERNOVA DRUŽBA, 61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 4A do 28. 2. 1990.

Učitelji ste bili zmeraj naši najboljši poverjeniki, zato Vas vabimo k sodelovanju kot honorane sodelavce, ki imajo v prihodnosti možnost tudi za redno zaposlitev.

Ivan Sedej
STO NAJLEPŠIH
KMEČKIH HIS
NA SLOVENSKEM

Brane Dolinar
DETENTIVI
V ZELENI KATRI

Janez Menart
STEH MOJH DNI

MLAKAR & CO

— AVSTRIJA —

OHIŠJA	DEM	MEHKI DISKI	DEM	TELEFAKSI	DEM
XT baby	239	5:25" 360 Kb	170	Sanfax 200 sanyo	2.790
AT baby	245	5:25" 1,2 Mb	180		
mini tower	340	3:5" 720 Kb	199		
tower	460	3:5" 1,44 Kb	241		
OSNOVNE PLOŠČE		TRDI DISKI		KOMPLETNE KIT-KONFIGURACIJE	
XT 4,77/10 MHz	150	Seagate 20 Mb/65 ms	449	- cene v DEM	
AT 286-12 MHz	345	Seagate 30 Mb/65 ms	499	XT 10-21	1.900
NEAT 286-16 MHz	658	Seagate 40 Mb/28 ms	676	XT 4,77/125 MHz, 640 K RAM,	
386-SX-16	873	Seagate 60 Mb/28 ms	914	20 Mb trdi disk	
386-20 MHz	1.621	Seagate 80 Mb/28 ms	1.286	monohr. monitor 14"	
386-25 MHz	1.893	Seagate 120 Mb/28 ms	1.674		
386-25 MHz,		MONITORJI		AT 286-12-41	2.239
32 K CACHE	2.271	14" monohromatski	224	AT 286-12 MHz, 640 K RAM,	
386-33, 64 K CACHE,		Multisync 720 x 480	1.080	40 Mb trdi disk	
1 Mb RAM	6.216	VGA 800 x 600	757	monohr. monitor 14"	
486-25 MHz	13.106	15" A4 full size VGA	1.599		
DISPLAY KARTICE		TISKALNIKI		AT 286-NEAT-16-41	2.878
Printer/HERKULES	60	Star LC-10	450	NEAT 286-16 MHz, 1 Mb RAM,	
EGA 800 x 600	239	Star LC-15	986	40 Mb trdi disk	
VGA 800 x 600	329	Star LC-24-10	710	monohr. monitor 14"	
Super VGA 1024 x 768	420	Laser Sharp JX 9300	3.414		
KRMILNIKI		MIŠ		AT 386-SX-41	3.213
HDD XT MFM	110	Genius 6-plus	110	AT 386 SX, 1 Mb RAM,	
HDD XT RLL	139	SCANNER		40 Mb trdi disk	
FDD/HDD AT MFM	172	Geniscan GS-4500	414	monohr. monitor 14"	
FDD/HDD AT MFM		A4 & paper feeder	1.680		
1:1 Longshine	230	MODEMI		AT 386-25-41	4.233
FDD/HDD AT RLL	314	2400 int.	282	AT 386-25 MHz, 1 Mb RAM,	
DTC-7280-AT MFM 1:1	321	2400 ext.	371	40 Mb trdi disk	
DTC-7287-AT RLL 1:1	357	PRENOSNI RAČUNALNIKI		monohr. monitor 14"	
		Laptop LCD AT chicony	6.571		
DODATNE KARTICE		COMODORE		AT 486-25-41	15.446
MULTI/O XT	99	C 64 home comp.	295	AT 486-25 MHz, 1 Mb RAM,	
I/O AT (SER, PORT)	47	Amiga 500	1.100	40 Mb trdi disk	
I/O AT (PAS/SER PORT)	66	Na zalogi imamo tudi drugo opremo.			
TIPKOVNICE					
102 tipke	90				
102 tipke, click chicony	130				
101 tipka z miško chicony	186				
101 tipka cherry	170				

Računalnike prodajamo v KIT-izvedbi (po delih), za vse naprave ponujamo jamstvo, montažo in servis v Jugoslaviji, za nasvet pri izbiri nas pokličite po telefonu: 9943/4227-2333. Naša trgovina je v Avstriji, v Podgori (Unterbergen), ob glavni cesti proti Celovcu, 60 km od Ljubljane in 12 km od Ljubelja. Trgovina je odprta od 8. do 17. ure, v soboto od 8. do 13. ure.

FAKS: 9943/4227-2091, TELEKS: 422749 MLCO A

Posebni popusti za vzgojno-varstvene organizacije, osnovne in srednje šole!

IBM KOMPATIBILNI RAČUNALNIKI

XT 10-21	cene v dinarjih	AT 386 SX.41	cene v dinarjih	AT 486-25-81	cene v dinarjih
	21.900		32.000		170.000
XT 4,77/12 MHz, 640 K RAM, 20 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"		AT 386 SX, 1 Mb RAM, 40 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"		AT 486-25 MHz, 4 Mb RAM, 80 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"	
AT 286-12-41	26.000	AT 386-25-81	60.000	AT 286-LAPTOP	91.900
AT 286-12 MHz, 640 K RAM, 40 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"		AT 386-25 MHz, 2 Mb RAM, 80 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"		AT 286-12 MHz, prenosni laptop chicony, 1 Mb RAM, 40 Mb trdi disk, LCD VGA display, baterijsko napajanje	
AT 286-NEAT-16-41	30.000				
AT 286-16 MHz, 1 Mb RAM, 40 Mb trdi disk, monohr. monitor 14"					

m.laco
MLACOM d.o.o.
Celovška 185
61000 LJUBLJANA

Tel. (061) 556-484, Faks (061) 556-485

Svet
TOZD SREDNJE ŠOLE TEKSTILNE USMERITVE BETI METLIKA

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI, za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o usmerjenem izobraževanju. Prijave pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov Beti Metlika, TOZD Srednja šola tekstilne usmeritve, Tovarniška 2, Metlika. O izidu razpisa boste obveščeni v 10 dneh po končanem postopku.

Svet
OSNOVNE ŠOLE JOŽE HEDŽET ŠAFARSKO

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o osnovni šoli. Zaposlitev ravnatelja na osnovni šoli se ureja po veljavnih standardih in normativih za osnovne šole.

SREDNJA MLEKARSKA IN KMETIJSKA ŠOLA

64001 Kranj, PP 101, Smladniška 3

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA ŠOLE (ni reelekcija)

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o usmerjenem izobraževanju. Prednost imajo osebe z delovnimi izkušnjami v kmetijstvu ali živilstvu. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po končanem razpisu.

MLADINSKA ENCIKLOPEDIJA ZNANOSTI

MLADINSKA ENCIKLOPEDIJA ZNANOSTI

angleške založbe Osborne

Knjiga, ki sta jo pripravila Annabe Craig in Cliff Rosney s skupino ilustratorjev, je uspešnica v več deželah. Na 128 straneh velikega formata pregledno in slikovito predstavlja temeljna znanstvena načela in jih povezuje z vsakdanjim življenjem. Kaže več poskusov, navaja na desetine presenetljivih dejstev in na vsaki strani dokazuje mlademu bralcu, da je znanost koristna in tudi zabavna. Skratka: **zapeljiv in dragocen uvod v svet znanosti in tehnike.**

Knjigo lahko naročite ali neposredno kupite pri

Tehniški založbi Slovenije

Ljubljana, Lapi pot 6
telefon 218-246

Cena 170,00 din